

Neologija u tinejdžerskim časopisima

Mikac, Maja

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:971486>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-23**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za hrvatski standardni jezik

NEOLOGIJA U TINEJDŽERSKIM ČASOPISIMA

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS-bodova

Maja Mikac

Zagreb, rujan 2021.

Mentorica:

Izv. prof. dr. sc. Tatjana Pišković

Sadržaj:

1. Uvod	3
2. O korpusu	5
2.1. Metodologija.....	5
2.2. Jezik mode	5
2.3. Govor mladih.....	6
3. Vremensko raslojavanje leksika	8
4. Neologija	11
5. Načini nastanka neologizama.....	14
5.1. Neosemantizmi	14
5.1.1. Opis imeničkih neosemantizama.....	16
5.1.2. Opis glagolskih neosemantizama	19
5.1.3. Opis pridjevskih neosemantizama.....	22
5.2. Okazionalizmi.....	23
5.3. Hapaksi	24
6. Rječogradni postupci	26
6.1. Konkatenativni postupci	27
6.2. Nekonkatenativni postupci	34
7. Zaključak.....	38
Literatura.....	39
Prilog 1. Rječnik tinejdžerskih neologizama	43
Sažetak.....	53
Summary	54

1. Uvod

Promjene su sastavni dio jezika i neprekidno korespondiraju s promjenama u društvu bez obzira na to jesu li ih govornici svjesni ili ih pokušavaju zanemariti. Dinamičnost u jeziku rezultat je potrebe za međusobnom razumljivošću i težnjom govornika da budu inovativni i kreativni. Marković (2013: 131) ističe da je svaki govornik barem jednom u životu bio kreativan i skovao neki okazionalizam. Promjene u društvu odražavaju se i u jeziku, što je ponajprije vidljivo na njegovoj najotvorenijoj razini, odnosno u leksiku. U vezi s tim svakako valja spomenuti jaku *društvenu diferentnost* leksika (Samardžija 2002: 12) koja ukazuje na to da su leksičke strukture (za razliku od fonoloških, morfoloških, sintaktičkih) u snažnoj korelaciji s društvenim zbivanjima. Korpus prikupljen za ovaj rad sadrži lekseme koji uglavnom pripadaju aktivnom sloju hrvatskog leksika, ali ima i nekoliko onih koji su tek potencijalne jedinice leksičkog sloja na prijelazu, pa je njihov budući status teško procijeniti. U našem korpusu ima leksema iz svih triju leksičkih slojeva, kako ih je prema kronološkom kriteriju izolirao Samardžija (2003), a njihov status unutar svake pojedine kategorije analizirat će se u zasebnom poglavlju rada.

Posljednjih desetljeća intenzivirala su se leksičkosemantička istraživanja na području neologije (Mikić Čolić 2012; Milković 2010; Muhvić-Dimanovski 2005). Ovaj je rad još jedan doprinos tom polju i fokusira se na tinejdžerski i adolescentski jezik obuhvaćajući leksički korpus časopisa *OK!*, od prvog broja objavljenog 1995. do danas, te leksik s raznih mrežnih stranica časopisa namijenjenih tinejdžerima i adolescentima. Naglasak će biti prvenstveno na tvorbi neologizama i neosemantizama koje „generacija Z“ obilato koristi na društvenim mrežama. Više je razloga zbog kojih je upravo taj registar odabran kao izvor korpusa i objekt analize, a najvažniji je taj da obuhvaća semantička polja s vrlo plodnom tvorbom novih riječi s iznimno zanimljivom dinamikom pojavljivanja u aktivnoj uporabi i nestajanja iz nje.

Među neologizmima iz korpusa najviše je leksema koji pripadaju semantičkim poljima „odjeća“, „odijevanje“ i „internet“. Većina tih leksema nije uvrštena u hrvatske jednojezične rječnike ili im nisu pridodana sva sekundarna značenja, pa ćemo rad završiti rječnikom prikupljenih leksema s predloženim definicijama njihova leksičkog značenja u kontekstu u kojemu su pronađeni.

Priklonimo se li se ideji Mikić Čolić da „ako su rječnici najpopularnija lingvistička literatura, neologizmi bi bili najpopularniji pojam iz znanosti o jeziku“ (Mikić Čolić 2012: 13), te tome

pridodamo jezičnu kreativnost, plodnost i konstantnu mijenu tinejdžerskoga leksika, jasno je zašto je upravo ova tema odabrana za obradbu.

2. O korpusu

2.1. Metodologija

U ovome se radu istražuje leksik kojim se služe tinejdžeri i mlađi adolescenti, a glavni su izvor korpusa časopisi namijenjeni toj dobnoj skupini.

U prvome dijelu rada bit će riječi o procesu neologizacije; usporedit će se dosadašnje definicije neologije i neologizama te će se iznijeti pregled njihovih klasifikacija i tvorbenih procesa. Na korpusu koji je prikupljen iz časopisa za mlade, u prvome redu iz časopisa *OK!* od njegova prvog broja objavljenog 1995. godine do danas te sa raznih mrežnih stranica časopisa namijenjenih istoj skupini, analizirat će se rječogradni postupci kojima nastaju nove riječi u tom polju, i to prema Markoviću (2013). Osim iz perspektive derivacijske morfologije korpus će se analizirati i iz kontaktološke perspektive, a glavna je pretpostavka da većina izdvojenih leksema pripada tzv. leksiku na prijelazu. U skladu s tim u analizu su uključeni prije svega neologizmi, potom riječi koje su označavale ili još uvijek označavaju neku pomodnu pojavu i riječi čiji je oblik zabilježen samo jednom (tzv. hapaksi), kao i sve riječi i spojevi riječi koji su iz tvorbenog ili nekog drugog jezičnog razloga bili zanimljivi za ovo istraživanje.

U radu će se pokazati da u jeziku mode doista vladaju pomodnice, da su neki nazivi zamijenjeni posuđenicama, a posredno će se uočiti i anglofoni utjecaj na hrvatski jezik. Na kraju rada nalazi se rječnik odabranih tinejdžerskih neologizama od kojih će se neki zasigurno pokazati efemernima, dok će se drugi nakon određenoga vremena kušnje naći i u standardu.

2.2. Jezik mode

Analizirajući modne časopise s početka 90-ih, Ljubas je (2008: 16) utvrdila kako su leksikografske obradbe leksema koji pripadaju semantičkim poljima „odjeća“ i „odijevanje“ tada još bile nepotpune, a često čak i pogrešne. Inspirirana pomanjkanjem leksikološke literature o modnom nazivlju, analizirala je jezik mode hrvatskih časopisa 20. stoljeća, što je rezultiralo svojevrsnim terminološkim rječnikom toga područja. Budući da je moda jedna od žarišnih tema tinejdžerskog interesa, pa onda i časopisa kojima su oni ciljana publika, u ovome će se radu prikazati kako su se pojedini modni nazivi razvili, kakav im je danas status s obzirom na vremensko raslojavanje te kako su neki leksemi s godinama promijenili značenje. S obzirom

na to da ni danas ne postoji sustavna leksikografska obradba riječi iz toga semantičkoga polja, dio rječnika ovoga rada doprinijet će dosadašnjim istraživanjima.

Brojnim bi se leksemima iz toga područja mogla dodijeliti odrednica arhaizma ili zastarjelice. Primjerice leksem RIFLE danas pripada zastarjelicama, a uskoro će možda postati i izrazni arhaizam. Među našim je primjerima mnogo više izraznih nego sadržajnih arhaizama, dok korpus koji je prikupila V. Ljubas (2010) obiluje sadržajnim arhaizmima (npr. *pritiskač* u značenju ‘druker’, *bora* u značenju ‘nabor na odjeći’, *natikača* u značenju ‘bluza’, *kita* kao ‘nakit, ures’). Ljubas navodi kako je „moguće da se u suvremenome rječniku odrednice *arh.* i *zast.* uz odjevne nazive pojave relativno često jer se odjeća i njezine uloge mijenjaju u skladu s modom; pojedina se stara značenja gube ili su ‚na putu‘ nestanka iz upotrebe pa je to u rječniku potrebno obilježiti. Nadalje, u starijim je izvorima i rječnicima za određene sadržaje bilo hrvatskih tvorbi umjesto kojih danas upotrebljavamo posuđene nazive“ (*ibid.*: 106).

Prema Čanković (1985: 17, prema Štimac Ljubas: 2008: 7) moda prevladava u načinu života i ponašanja općenito, odnosno javljaju se nazivi za nove i uglavnom prolazno prihvaćene trendove u svim aspektima života. Dvije ključne leksikološke pojave prate modno nazivlje: prvo, neologizmi kojima se imenuju novi trendovi i drugo, pomodnice koje su rezultat prolaznosti tih trendova. O rasprostranjenosti, učestalosti i prihvaćenosti obiju tih skupina leksema ovisi njihov ulazak u aktivnu uporabu i njihova fonološko-morfološka prilagodba.

2.3. Govor mladih

Jezik tinejdžerske populacije odabran je kao tema ovoga rada zbog pretpostavke da je izrazito semantički bogat, otvoren i kreativan. Coulmas je (2005, prema Skelin Horvat 2015: 68) primijetio da svaka generacija iznova kreira jezik svojih prethodnika. Jezik se dakako ne mijenja u potpunosti, ali mijenja se u dovoljnoj mjeri da razlike među generacijama budu dobro vidljive. Ističe kako više generacija koje žive u isto vrijeme upotrebljavaju isti jezik, ali ne na isti način (*ibid.*). Navedene su razlike vidljive u žargonizmima, slengu, okazionalizmima, individualnim tvorenicama, tuđicama, jezičnoj igri i brojnim drugim elementima koji su karakteristični za jezik mladih i kojima se pojedine skupine nastoje jezično razlikovati od drugih ili se njima pojedinci nastoje jezično identificirati unutar grupe. Skelin Horvat (2015: 68) ističe „da je to generacijski jezik, tj. jezik grupe ljudi određene dobi. To je jezik kojim se služe mladi ljudi uglavnom u komunikaciji s drugim mladima, gotovo nikada u razgovoru ili komuniciranju s odraslima“. Važna funkcija jezika mladih jest signaliziranje dobnog identiteta

(mladosti u ovome slučaju); u toj bismo funkciji mogli prepoznati imenice za odjeću (*tenke, adidaske*), brojne posuđenice (*bindžati*), kao i tvorbu pridjevskih ekscesiva (*megauspješno*) (*ibid.*).

Mnoge nove leksičke jedinice mladi preuzimaju iz popularne kulture jer se munjevitom brzinom šire putem elektroničkih medija, posebno internetom. Prije interneta takve su se leksičke pojave jednakom brzinom širile u časopisima za mlade, odnosno u onoj mjeri u kojoj je to uredništvo dopuštalo. Riječ je o tekstovima pisanim standardnim jezikom „koji se stvarnomu govoru mladih približuju zamjenom standardnojezičnih riječi žargonizmima“ (Hudeček 2015: 100); na primjer u naslovu teksta koji tematizira vršnjačko nasilje pojavljuje se izraz *cyberbullying*, no odmah se u tekstu nalazi rečenica u kojoj je upotrijebljena hrvatska sintagma *vršnjačko nasilje*. Hudeček (*ibid.*) primjećuje kako se „u *OK!*-u nalaze npr. i rečenice poput: *Ne želim pocrnjeti, lijepa mi je ova bijela boja*, koje upućuju na brižljivo lektoriran tekst“.

Zahvaljujući internetu, ali i globalizacijskim procesima, engleski danas smatramo globalnim jezikom; engleski je *lingua franca* našega doba. Hudeček (2015: 71) ističe kako „mladi konstruiraju urbani mladenački identitet upravo čestom upotrebom anglizama i pseudoanglizama“, a elementi koje posuđuju iz engleskoga jezika pripadaju onim domenama koje čine jezgru našega korpusa – glazbi, modi i internetskoj komunikaciji općenito. Neki su posuđeni anglizmi potrebni za imenovanje nove pojave ili stvari, no mnogo je onih koji se rabe paralelno s uobičajenom domaćom riječi.

3. Vremensko raslojavanje leksika

Pri analizi leksika uvijek valja imati u vidu njegovu raslojenost, i to onu vertikalnu i onu horizontalnu. Samardžija je (2003: 30–32) s obzirom na vremensko raslojavanje leksik podijelio u tri skupine.

1. Aktivni leksik onaj je sloj leksika kojemu pripadaju leksemi koji su u određenome razdoblju poznati većini govornika hrvatskoga jezika te ih govornici neutralno rabe u pisanoj i govorenoj komunikaciji.
2. Pasivni sloj leksika obuhvaća lekseme koji su u općemu leksiku suvremenoga jezika iz različitih razloga arhaični i nepoznati, stoga se ne rabe u svakodnevnoj komunikaciji. Taj sloj čine arhaizmi, historizmi, nekrotizmi i knjiški leksemi.
3. Leksik na prijelazu svojevrsni je međusloj u kojemu se zadržavaju leksemi koji u određenome jezičnom trenutku ne pripadaju ni aktivnomu ni pasivnomu leksiku. Njega čine zastarjelice, pomodnice, oživljenice i neologizmi.

Analiziramo li raslojenost našega korpusa, uočit ćemo kako mnogi leksemi pripadaju leksiku na prijelazu, što će potvrditi i jednojezični rječnici u kojima mnoga značenja nisu zabilježena upravo zato što je riječ o pomodnim i prigodnim jezičnim uporabama ili o neologizmima koji se još nisu stabilizirali u jezičnoj zajednici. Takav je primjer glagol *sekstati* koji je postao frekventan posljednjih godina, no u mrežnim izdanjima rječnika još uvijek nije zabilježen. Brozović Rončević i Sočanac (1998: 32) smatraju kako je sastavljačima rječnika ponekad teško odrediti radi li se o tvorbama koje su rezultat prolazne mode ili o onima koje će jednoga dana doista postati dio korpusa standardnoga jezika, zbog čega ni mrežne inačice rječnika ne sadrže sve lekseme koji su frekventni u određenome razdoblju. Dakle o pomodnicama ne možemo govoriti iz trenutne perspektive jer mora proći neko vrijeme kako bismo mogli ograničiti period uporabe nekog leksema, a o njegovu statusu i funkcionalnosti odlučuje jezična zajednica.

Primjerice leksemi MOKASINKE i LOAFERICE prema hrvatskim modnim *web*-stranicama označavaju vrlo sličnu vrstu obuće, pa možemo pretpostaviti da leksem LOAFERICE zato nije uvršten u mrežno izdanje Hrvatskog enciklopedijskog rječnika. Zbog istog razloga većina leksema koja se odnosi na modu i odijevanje pripada pomodnicama. Koliko god modna industrija promovirala nešto kao sjevremeno, odjevni su predmeti prolazni i zamjenjivi, a s njima i popratno nazivlje. Pomodnice su iz našega korpusa *adidaske*, *balerinke*, *bodybag*, *broš*,

espadrile, kaprice, etno-stil, haljetak, lottosice, nanogvica, okopasnica, platforme, pončo, samterice, tenisice-natikače, špargerice, bandanini, odnosno svi oni nazivi koji označavaju predmete koji su u nekome trenutku bili moderni, pomodni. Prema kvalifikatorima se može zaključiti prati li suvremeni rječnik semantičke promjene koje najbrže odražavaju ritam svakodnevice; s obzirom na to da je odjevno nazivlje podložno naglim promjenama, u bilježenju njegovih odrednica najčešće se griješi ili vremenska odrednica u potpunosti izostaje (Štimac Ljubas 2010). Primjerice leksem KAPRICE u značenju ‘ljetne hlače do koljena’ ne može se pronaći u rječniku, a navedeni mrežni rječnik uopće ne sadrži odrednicu koja upućuje na pomodnice.

Osim pomodnica i neologizama u korpusu je zabilježeno nekoliko zastarjelica. Samardžija ih (2003: 32) određuje kao lekseme „koji se sve rjeđe rabe u suvremenome hrvatskom standardnom jeziku pa je očito pitanje vremena kada će u potpunosti prijeći u pasivni leksik“. Uz leksem RIFLE koji označava ‘hlače od traperera; traperice’ nalazi se odrednica *zast.*, no u časopisu *OK!* postoji distinkcija po boji, pa se taj leksem koristi za crne traperice ravnopravno s leksemom TRAPERICE koji označava hlače od plavog traperera.¹ S vremenom su značenja leksema postala sinonimna, što je uzrokovalo istiskivanje jednoga leksema iz aktivne uporabe. Sve rjeđe korištenje leksema RIFLE dovelo je do njegova postupnog prijelaza iz aktivnog leksika u onaj na prijelazu, a s vremenom bi taj leksem mogao dobiti odrednicu izraznog arhaizma. Slična je sudbina i leksema OKOPASNICA. Iako je u skladu s hrvatskim tvorbenim pravilima, u jezičnoj zajednici nije bio dovoljno prihvaćen da bi nadišao stadij okazionalizma, pa je njegovo pojavljivanje zabilježeno u samo nekoliko brojeva časopisa, a hrvatski mrežni korpus ne bilježi ni jednu pojavu. Leksem OKOPASNICA zamijenili su izrazi i sintagme *pederuša, pojasna torbica, torbica oko pasa* i slično. Spomenute *kaprice* bile su vrlo popularne ljetne hlače krajem devedesetih, no ni taj se leksem ne nalazi na Hrvatskom jezičnom portalu, što je neobično s obzirom na vremenski odmak jer nam upravo *online* rječnici omogućuju, osim bržega pretraživanja, često i redovito ažuriranje, dopunjavanje novim riječima ili nadogradnju već postojećih značenja.

U korpusu je zabilježen samo jedan historizam koji je u skladu s Kapetanovićevom (2005: 153) definicijom da je to „zastarjeli ili mrtvi leksem jer u izvanjezičnoj zbilji dolazi do promjene (nestaju predmeti i pojave koje se tim riječima označuju)“. Riječ je o leksemu WALKMAN koji je u hrvatski jezik ušao kao tuđica i za cijelo vrijeme svoje uporabe nije ortografski prilagođen

¹ <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> [zadnji pristup 2. 8. 2020.]

hrvatskom jeziku. *Walkman* je bio popularan uređaj sa slušalicama namijenjen reproduciranju glazbe sa kasete koji su kasnije zamijenili *CD-players*, potom *mp3*, *mp4*, *iPod* i slično.

Sastavljači rječnika imaju kompleksan posao, posebno kada je u pitanju leksikografski opis neologizama. Prva se prepreka nalazi u naizgled banalnom, ali temeljnom pitanju *što je nova riječ?*. Iako teoretski nije teško odrediti značenjski opseg neologizma, u praksi se nailazi na brojne poteškoće o kojima će biti više riječi u sljedećem poglavlju. Prvi hrvatski rječnik neologizama objavljen je 1996. godine pod naslovom *Rječnik novih riječi: mali vodič kroz nove riječi i pojmove u hrvatskim glasilima*, a autorica Dunja Brozović-Rončević predstavila ga je kao „svojevrsan moderan rječnik stranih riječi i pojmova“ ističući činjenicu da preko 80% natuknica čine anglicizmi koji su se prihvaćali bez zadržke, ali glasila su ih često neispravno koristila (Brozović Rončević – Sočanac 1998). O problemu uvrštavanja novih riječi u rječnike govorio je i Teubert (1998, prema Skelin Horvat – Muhvić-Dimanovski 2012): „Prigodnice svakako predstavljaju problem leksikografima jer bi, kao potencijalni neologizmi, trebale biti kandidati za uvrštavanje u rječnik(e). No, sve dok nisu šire rasprostranjene, to u načelu ne dolazi u obzir. Da bi neka riječ mogla dobiti status neologizma, mora doseći određenu učestalost i to u širem spektru tekstnih vrsta; ako u tome ne uspije, smatra se okazionalizmom pa stoga i ne pripada jezičnom sustavu.“ S ciljem što sustavnijeg i bržeg prikupljanja novih riječi nastao je mrežni *Rječnik neologizama* Zavoda za lingvistiku na Filozofskome fakultetu čiji urednici aktivno prikupljaju i opisuju neologizme od 2001. godine.²

² www.rjecnik.neologizam.ffzg.unizg.hr (zadnji pristup: 18. 9. 2020.)

4. Neologija

U razgovoru za studentski jezikoslovni časopis (Blažević – Kobaš 2009: 111) Samardžija je rekao da su „novotvorenice jedan od načina obogaćivanja leksika u svakome jeziku, samo što je kod nas, od vukovaca naovamo, stvarana negativna predodžba o njima. Pa se slabije upućenu moglo često činiti kako Hrvati, usukani kakvi već jesu, desetljećima i stoljećima ne rade ništa drugo nego samo kuju riječi. Taman posla!“ Možda Hrvatima kovanje riječi nije jedini posao, ali je svakako čest u registru koji je u središtu ovoga rada. Iako smo pojmom neologizma uz tuđice i posuđenice željeli obuhvatiti i oživljenice, i pomodnice, valja reći štogod o samim neologizmima i neologizaciji.³

Jedna je od glavnih značajki hrvatskoga književnog jezika stabilnost uz koju Jonke (1999: 101) ističe i istovremenu potrebu jezika da bude „tako elastičan da može prihvatiti sve novo što koristi pravilnom izvršavanju funkcija i njegovu ograničenom razvitku“. Neprestano se u izvanjezičnome svijetu javljaju nove pojave i pojmovi koje je potrebno imenovati. No u jezikoslovlju ne postoji konsenzus oko termina koji će označavati te nove riječi, pa se u literaturi naizmjenično, uz više ili manje elaboriran stav, koriste termini *neologizam*, *(novo)kovanica*, *novotvorenica*. Ono što im je svima zajedničko jest da podrazumijevaju novu pojavnost, nov leksem. Osim terminologije problematizira se i samo značenje atributa „novo“. Milković (2010: 1) ističe kako je tim pridjevom jasno označen nastanak „nove riječi“ u prošlosti, ali nije jasno određena vremenska granica do koje neku riječ smatramo novom. Dakle pitanje određivanja neologizama ovisi o vremenu proteklom od pojave do usvajanja neke riječi u jezičnoj zajednici. Nepostojeće vremenske granice stoga ostavljaju otvorenim pitanje „koliko može biti stara neka riječ da bi se mogla smatrati neologizmom“. Milković (*ibid.*) objašnjava izostanak precizno određenih vremenskih granica pojedinačnim, vlastitim jezičnim iskustvom svakog govornika koje predstavlja kriterij pri donošenju zaključaka o jeziku. Muhvić-Dimanovski (2005) smatra kako se u tome području posebno osjećaju generacijske razlike, pa će neke oživljenice biti poznate starijoj generaciji koja će se pak teško snalaziti u aktualnim žargonima koji su izrazito podložni promjenama.

Definicija neologizama ima mnogo; Samardžija (2002: 17) koristi termin *neologiziranje* i definira ga kao pojavu svake nove riječi u leksiku nekoga jezika, a pritom razlikuje neologizam

³ Izraz *neologizacija* pronađen je samo u radovima A. Mikić Čolić i B. Kune (2012: 39) za pojavu nove riječi u leksiku.

od novotvorenice. Neologizmom smatra svaku novu leksičku jedinicu koja se do tada nije rabila, govornici je nisu poznavali ili za njome nije postojala potreba. Za razliku od takve potpuno nove riječi novotvorenica je riječ sazdana već postojećim tvorbenim (morfološkim) procesima. Koliko se određenje pojedinih, uglavnom sinonimnih, naziva mogu razlikovati, vidimo u *Hrvatskome enciklopedijskom rječniku* u kojemu se pod natuknicom KOVANICA nalazi definicija: „riječ koja je dobivena sastavljanjem dviju prepoznatljivih riječi [...], a sama se osjeća kao novotvorina [...]“, koja se zapravo odnosi na složenicu (usp. Mikić Čolić 2012: 14). Marković (2013) također navodi termine *neologizam* i *novotvorenica*, no shvaća ih kao sinonime. Problem vremenskog aspekta preobličuje u pitanje prelaska okazionalizma u neologizam te, zaobilazeći definiranje tih granica, koristi sintagmu *nove riječi* ili (*novo*)*kovanice* i primjenjuje ih samo na ostvaraje usko morfološke prirode. Semantičke posuđenice Marković ne ubraja u neologizme, Samardžija ih smatra novim posuđenicama, a Muhvić-Dimanovski vrstom neologizama.

Prema Muhvić-Dimanovski (2005: 97–108) ovo su načini nastanka neologizama:

1. tvorbeni obrasci,
2. stvaranje novih riječi kontrakcijom odnosno sažimanjem,
3. semantička neologija,
4. stvaranje novih riječi metonimijom,
5. stvaranje novih riječi metaforom,
6. slobodne tvorbe,
7. neologizmi nastali radi popunjavanja mjesta antonima.⁴

Milković (2010: 1) navodi samo dva osnovna načina gradbe neologizama:

1. tvorbu hrvatskim elementima i pripadajućim tvorbenim obrascima te
2. prihvaćanje stranih elemenata i njihovu prilagodbu.

Pozivajući se na Brozovića, Muhvić-Dimanovski (2005: 27) zaključuje da su neologizmi jedna od leksičkih kategorija koja često izmiče strogim zahtjevima norme. S time je u vezi leksička norma uopće jer izravno ovisi o stupnju purizma prisutnoga u nekoj jezičnoj zajednici: što je

⁴ U stranoj se literaturi za tu vrstu neologizama koristi termin *retronimi* (npr. Zhang – Shao 2010). Riječ je o preciznijem imenovanju starog entiteta zbog pojave novoga, npr. kad se pojavio digitalni sat, prvi je retrogradno postao *analogni*, kao što je nakon pojave *električne* gitare ona koja nije električna postala *akustična*.

purizam izraženiji, to će i norma biti stroža prema svakoj novoj riječi, posebno ako je još i stranoga podrijetla.

Muhvić-Dimanovski (*ibid.*) također ističe da je leksička norma uvjetovana i zakonitostima tvorbe riječi, pa su puristi neskloni onim oblicima koji nisu tvoreni u skladu s ustaljenim tvorbenim obrascima hrvatskoga jezika. U vezi s normativnim pogledom na neologizme valja spomenuti talijansku inicijativu pod nazivom „Promatračnice neologizama u talijanskom jeziku“ koja se bavi povijesno-jezičnim aspektima nastanka neologizama te pravilima u njihovoj tvorbi, a posebno bilježi i opisuje neologizme iz brojnih publikacija, pretežno iz dnevnoga tiska. Kao rezultat tog projekta zabilježeni su novi kulturološki i jezični fenomeni u talijanskom jeziku koji su rezultirali važnim tvorbenim promjenama (Bralić – Bezić – Bilić 2014). Dok Talijani „promatraju i bilježe“, Francuska je 60-ih godina dvadesetoga stoljeća osnovala odbor za zaštitu frankofonoga svijeta od anglofonoga te se danas na frankofonim internetskim stranicama mogu pronaći glosari koji sadrže zamjene za anglizme. U Hrvatskoj se takva inicijativa prepoznaje u pokušajima Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje koji anglizme i tuđice uopće nastoji zamijeniti ekvivalentnim hrvatskim izrazima. Na primjer kao zamjenu za riječ *influencer* iz našega korpusa Institut predlaže sintagmu *utjecajna osoba*.⁵

Budući da je primaran izvor korpusa za ovaj rad leksik časopisa namijenjenih tinejdžerskoj populaciji koji nije realiziran u strogim normativnim okvirima jezičnoga standarda, većina leksema pripada ponajprije razgovornom stilu, a neki prelaze i u sferu generacijskoga žargona. Leksemi su izdvojeni iz rubrika koje se tiču mode i kulture, zbog čega je uporaba razgovornog stila očekivanija i prigodnija od primjerice publicističkog stila (usp. Hudeček 2006: 63). Stilska i funkcionalna određenost leksema bit će u ovome radu u drugome planu jer će se korpus analizirati ponajprije iz rječotvorne perspektive.

Naposljetku, na naizgled jednostavno pitanje „kada riječ prestaje biti neologizmom?“ nema ni jednostavnog ni konačnog odgovora. U članku u kojem prati povijest leksema NOGOMET od trenutka kad je bio neologizam do trenutka kad je ušao u opći hrvatski leksik Marković (2012: 322) ističe da je i 100 godina nakon nastanka ta riječ dobila odrednicu neologizma u Anićevu rječniku. Stoga ćemo sve lekseme navedene u ovome radu smatrati legitimnim neologizmima jer nijedan od njih još nije navršio sto godina.

⁵ <http://bolje.hr/rijec/influencer-gt-utjecajna-osoba-skupina-tvrtka/136/> (zadnji pristup: 6. 9. 2020.)

5. Načini nastanka neologizama

5.1. Neosemantizmi

Neosemantizmi ili semantičke posuđenice riječi su čije se postojeće značenje širi na nov pojam po principu sličnosti (usp. Babić 2002: 53). Taj postupak Babić svrstava u semantičku tvorbu jer se njime ne povećava broj označilaca, već samo broj značenja. Osnovna je postavka takva obogaćivanja leksika očuvanje na planu izraza, a svaki je takav leksem nužno poliseman, iako neki lingvisti smatraju da bi idealan lingvistički sustav bio onaj u kojemu bi vladalo načelo jedne jedinice (riječi) za jedno značenje (Šarić 2011: 306). Postupci koji pripadaju semantičkoj tvorbi jesu eponimizacija, onimizacija, homonimizacija i polisemizacija (pri čemu prva dva postupka Mikić Čolić (2002: 80) navodi kao ostvaraje metonimijskog pomaka). U procesu ostvarivanja polisemije djeluju tri mehanizma koje Tatjana Pišković detaljnije razrađuje u predavanjima iz kolegija *Hrvatska leksikologija*. Ti su mehanizmi leksička metafora, leksička metonimija i leksička sinegdoha (Pišković 2017), a u našem su korpusu zabilježeni primjeri leksičke metafore. Zbog pojave novoga značenja može se dogoditi da staro značenje potpuno iščezne iz uporabe, no ta je pojava rijetka jer su osnovna značenja obično vrlo konkretna, navodi Muhvić-Dimanovski (2005: 102). Ni jedan takav slučaj nije zabilježen u našem korpusu.

Za razliku od istiskivanja kojega od postojećih značenja, Landsbergen (2010: 364–9, prema Mikić Čolić 2012: 82) govori o potencijalnoj zamjeni mjesta u prototipnim značenjima polisemnih leksema, što bi mogla biti tema nekih budućih istraživanja. Kod leksema FILTER mogli bismo očekivati razliku u prototipnom značenju kod govornika mlađe i starije populacije. Starijim bi govornicima prototipno značenje vjerojatno odgovaralo definiciji ‘pribor, sprava ili tvar (šupljikavo porozno tijelo) za čišćenje tekućina procjeđivanjem; cjedilo, prokapnik’ (HJP: s. v. *fltar*) koja je navedena kao primarna semantička realizacija toga leksema, dok bi kod govornika mlađe populacije prototipno značenje mogla postati jedna od sekundarnih semantičkih realizacija, točnije ona koje odgovara značenju ‘program koji na zadani način promijeni fotografiju na koju ga se primijeni’. Takva će jezična promjena ovisiti o brojnim čimbenicima poput prihvaćenosti na razini jezične zajednice, učestalosti uporabe i slično. Mikić Čolić (2012: 81) uočila je zanimljiv fenomen da se na, sada već tradicionalni, natječaj za novu riječ časopisa *Jezik* prijavljuje daleko više formalnih nego semantičkih neologizama, zbog čega potonji često ostaju u drugome planu kada se raspravlja o neologiji. Benveniste (1966, Raffaelli 2007: 135–172) navodi da svaka uporaba, odnosno svako novo kontekstualno okruženje polisemnog leksema utječe na pomake u značenju, no Muhvić-Dimanovski (2005) naglašava

da je važno razlučiti prigodne uporabe od prijenosa značenja koji su prošireni u svakodnevnoj situaciji, tj. ne čini svako novo metaforičko/metonimijsko preklapanje neosemantizam.

Najizraženija je tendencija semantičkog posuđivanja iz engleskog jezika (ili posredno iz jezika koji su izloženi amerikanizaciji), što su primijetile Horvat i Štebih Golub (2010). Broj se takvih posuđenica u hrvatskome jeziku stalno povećava, a prevladavaju i u našem korpusu zbog razvijene socijalne interakcije putem internetskih mreža koja omogućava njihovo širenje.

Semantičko je posuđivanje čest postupak u tinejdžerskom jeziku jer je govornicima prihvatljivije proširivanje značenja već postojećih riječi od tvorbe novih riječi. Time se ujedno doprinosi ekonomičnosti jezika. Među zabilježenim neosemantizmima najbrojnije su imenice, potom glagoli, a najmanje je pridjeva. Većina leksema pripada semantičkom polju „internet“, odnosno internetskoj komunikaciji i društvenim mrežama.

Imenice	Glagoli	Pridjevi
aplikacija	brijati	top
čačkalica	dijeliti	viralan
efekt	podijeliti	vrh
ekstenzija	blokirati	zakon
filter	filtrirati	mrak
ikona	uletavati	jeans
izbornik	gorjeti	
jeans	preuzimati	
kolačići	prijaviti	
naslovnica	skidati	
papučar	surfati	
platforma	pretplatiti se	
post		
pratitelj		
priča		
profil		
status		
sudar		
štras		

trokutaći	
virus	
zvjezdoljupci	

Tablica 1. Podjela neosemantizama prema vrsti riječi

5.1.1. Opis imeničkih neosemantizama

Dvadeset i dvije imenice koje su proširile svoje značenje možemo podijeliti u tri kategorije: imenice koje su proširile značenje pod utjecajem društvenih mreža, imenice koje označavaju odjevni predmet i imenice koje su proširile svoje značenje u žargonu. Dvije semantičke posuđenice iz semantičkog polja „moda“ i „odijevanje“ predstavljaju novinu u odnosu na bogat korpus u kojemu nije zabilježen nijedan slučaj prijenosa značenja, a koji je prikupila Štimac početkom devedesetih godina. Tada je bilo vjerojatnije posuđivanje izraza od posuđivanja značenja (Štimac 2008: 105). Navedeni su neosemantizmi imenice *štras* i *jeans* koje su primarno označavale vrstu tkanine. Imenica *štras* zabilježena je u rječnicima kao polisemna jedinica čija su značenja primarno vezana uz područje mode: (1) ‘vrsta stakla velikog indeksa loma svjetlosti, imitacija dijamanta’; (2) ‘općenito, šarena, blještava imitacija nakita’; (3) ‘vrsta tkanine’.⁶ U našem korpusu zabilježeno je značenje ‘blještave točkice na koži kao ukras’ koje je izvedeno leksičkom metaforom na temelju oblika i izgleda. Imenica *štras* nastala je eponimizacijom vlastitog imena *Strass*, a početni je fonem [ʃ] prošao nultu transfonemizaciju, vrstu fonološke adaptacije koja se provodi kada su fonemi modela i replike podudarni po mjestu i načinu artikulacije (usp. Filipović 1990: 30).

Obuci malo otvoreniju majicu, a na goli dio kože zalijepi svjetlucavi štras i sigurno će te svi primijetiti! (OK! srpanj 1996.)

Imenica *jeans* pripada skupini imenica koje označavaju odjevni predmet. U tinejdžerskom je leksiku došlo do suženja značenja čime je rječnička definicija ‘teška pamučna keper tkanina za radne kombinezone i jeans-odjeću’ (HJP: s. v. *džins*) svedena na značenje ‘hlače od džinsa’. Kao što je u *Hrvatskom jezičnom portalu* zabilježeno, uz izvorni oblik posuđenice koristio se i ortografski prilagođen oblik *džins*. Kasnije je imenica *džins* zamijenjena imenicom *traperice*, ali time izraz *džins* nije u potpunosti istisnut iz uporabe.

⁶ <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (zadnji pristup 16. 9. 2020.)

Jeans Ivani stoji super i u njemu mi se najviše sviđa. (OK! ožujak 1995.)

Istom semantičkom polju pripadaju imenice *trokutići* i *čačkalica* kojima su značenja proširena metaforičkim pomakom na temelju oblika i izgleda. Imenica *trokutići* od ustaljenog značenja umanjnice ‘geometrijski lik što ga zatvaraju tri strane te ima tri kuta’ (HJP: s. v. *tròkūt*) razvila je novo značenje ‘vrsta grudnjaka čije košarice imaju oblik trokuta’.

Bliži se ljeto, a vjerojatno mnoge od vas već razmišljaju o kupovini badića. Kakav oblik, uzorak i boju odabrati? Jednodijelni, dvodijelni, šareni, jednobojni, trokutići, košarice – mnogo je varijanti o kojima treba razmisliti.

<http://www.teen385.com/showbiz/glazba/kakve-badice-nose-celebrity-cure>

Imenicom *čačkalica* upućuje se na jako mršavu djevojku i to je značenje u rječnicima zabilježeno s kvalifikatorom *žarg.* (npr. HJP: s. v. *čăčkalica*), a ujedno je primjer imenice čije sekundarno značenje može biti pejorativno.

Ne opterećuješ se svojim izgledom do ludila i zato bi mogla poslužiti za primjer svojim izglednijim frendicama. Ne prijeti ti opasnost da se pretvoriš u čačalicu – prije bi se moglo dogoditi da postaneš tenkić. Zato ipak pripazi na svoje preobilne večere! (OK! listopad 1995.)

Ediita mene iskreno smeta kad mi netko kaže da sam čačkalica.

<http://www.teen385.com/savjeti/pitanja-odgovori/debljanje-11>

Pejorativne konotacije ima i imenica *papučar* čijem je primarnom značenju ‘majstor koji pravi papuče’ dodano novo, pogrdno značenje vezano za muškarca koji ‘nema svoje ja’ ili koji se previše prilagođava svojoj djevojci/partnerici. U rječniku je značenje ‘muž koji je podčinjen ženi, koji je pod ženinom papučom’ navedeno s kvalifikatorom *iron.* (HJP: s. v. *păpučăr*).

Je li moguće da se hard roker Jon Bon Jovi, koji uskoro kreće na europsku megaturneju, pretvorio u najobičnijeg papučara? [...] Ako je Bon i dalje roker, kako se moglo dogoditi da mu je od skakanja pred mikrofonom postalo draže drijemanje u stolcu za ljuljanje, a umjesto divljih tuluma pristojne kućne zabave koje se nikad neće završiti bacanjem televizora kroz prozor? (OK! svibanj 1995.)

Sigurno si već čuo da se muški rod obično dijeli u tri velike skupine – papučare, mamine sinove i mačo tipove. (<http://www.teen385.com/savjeti/testovi/jesi-li-mamin-sin-papucar-ili-maco-tip>)

Tri zabilježene imenice proširile su svoja značenja na domenu informatike i na domenu mode i odijevanja. Imenica *platforma* svoje je standardno, primarno značenje ‘ravna povišena površina’ u domeni informatike proširila na značenje ‘softverska osnova računala’ i može se pronaći u mrežnim izdanjima nekih rječnika poput *Hrvatskog jezičnog portala*. U Minervinu

Rječniku novih riječi (1996: 138) također ima informatičko značenje, ali šire od današnjega: ‘računalo općenito, bez obzira na hardver i softver s kojima radi’. Danas se ta imenica koristi za označavanje internetske stranice koja omogućava korištenje nekoliko aplikacija u istome okruženju (npr. razne platforme za učenje jezika).

S obzirom da se najavljuje ukidanje TikToka na američkom području, druge društvene mreže i platforme krenule su u kreiranje svojih opcija sličnih TikToku.

(<http://www.teen385.com/funzone/zanimljivosti/hoce-li-ovo-biti-novi-tiktok-nakon-instagrama-jos-jedna-platforma-najavljuje-novu-slicnu-opciju>)

Predstavlja jednog od osnivača platforme, Jaweda Karima, a snimio ga je njegov srednjoškolski prijatelj Yakov Lapitsky. (OK! srpanj 2019.)

Osim što ima informatičku odrednicu, imenica *platforma* označava i vrstu obuće, ali u karakterističnom pluralnom obliku; *platforme* su cipele na petu s debelim povišenim đonom, a imenica je svoje značenje proširila prijenosom imena na temelju sličnosti s navedenim primarnim značenjem. Kao svojevrsni antonim u engleskome jeziku skovan je izraz *flatforme* koji označava cipele s debelim povišenim potplatom koji je u ovome slučaju ravan, odnosno povišenje je svuda jednako (engl. *flat* – ravan).

Ako ti se ne sviđaju obične platforme, možeš se odlučiti za visoke tenisice, koje izgledaju jako efektno te podižu svaku ležernu kombinaciju. (<http://www.teen385.com/moda/moj-stil/platforme-tenisice-cizmice-cipele-kako-ih-nositi>)

Flatforme su udobnija alternativa platformama. (<https://super1.telegram.hr/look/flatforme-su-udobnija-alternativa-platformama-u-ovih-6-trendi-modela-moze-se-hodati-cijeli-dan/>)

S kvalifikatorom *inform.* zabilježena je i imenica *aplikacija* koja u toj domeni označava ‘namjenski računalni program’, dok u semantičkom polju „moda“ označava ‘dodatak na odjeći’. Da je u uporabi za drugo značenje ostala stara hrvatska riječ *namjetak*, osim bogatijega leksika sačuvali bismo i dio hrvatske leksikografske tradicije (usp. Štimac Ljubas 2010: 109). Danas se najčešće koristi upravo u informatičkom značenju, a u domeni mode često je zamjenjivana odredbenom sintagmom *modni dodatak*.

Za sve koji vode preko Instagrama neku stranicu, bilo da si pokrenula neki svoj mali biznis ili želiš napraviti od sebe influencericu, ova će ti aplikacija biti super. (<https://teen385.dnevnik.hr/savjeti/svastara/kako-vidjeti-i-znati-ko-te-otpratio-na-instagramu-ovo-su-tri-najbolje-aplikacije-za-to>)

Imenica *ikona* zabilježena je u rječniku s kvalifikatorom *inform.* u značenju ‘grafički simbol na ekranu koji predstavlja program ili datoteku, dok je u području mode razvila značenje ‘osoba koja se tretira kao simbol, koja simbolizira neki masovan ili privlačan fenomen’.

Jedna od prototipnih semantičkih posuđenica jest imenica *virus*. Njezino je primarno značenje ‘parazitski mikroorganizam koji izaziva bolest’, a u domeni informatike metaforičkim je pomakom prošireno značenje na ‘program koji inficira kompjuterske datoteke, izaziva štetne pojave’.

Ostale semantičke posuđenice nastale su razvojem internetskih platformi, društvenih mreža i općenito *online* komunikacije. S porastom popularnosti i sve većim brojem korisnika na Facebooku i Instagramu, bilo je potrebno uvesti nove nazive za različite korisničke uloge, vrste objava i aktivnosti. Imenice *pratitelj*, *profil*, *status*, *post*, *priča* proširile su svoja postojeća značenja u domeni informatike. Imenica *profil* svoje je postojeće značenje ‘ukupnost činjenica koje služe da se tko ili što razlikuje od drugoga; identitet, izgled, dojam’ proširila na ‘korisnički račun na nekoj društvenoj mreži, ukupnost informacija koje oblikuju čiju stranicu na društvenoj mreži’. Bliskoznačnica imenici *profil* jest imenica *račun* koja je također postala neosemantizam, iako u korpusu nije zabilježena. Društvene mreže omogućuju pisanje i objavljivanje *postova* čije je značenje u rječniku zabilježeno s kvalifikatorom *int.* u značenju ‘članak’. Budući da svaki *post* nije nužno članak, valja mu proširiti značenje na ‘tekstualni zapis, slika ili video objavljen na nekoj društvenoj platformi’. Za navedeno prošireno značenje koristi se i imenica *objava* kojoj je time prošireno postojeće značenje ‘javna obavijest o čemu’. Početna stranica neke mrežne stranice naziva se *naslovnica* čime je ta imenica leksičkom metaforom proširila svoje značenje ‘prve stranice novina ili knjiga na kojoj se nalazi glavni naslov’. Naslovnice mrežnih stranica, osim što sadrže naslov, sadrže aktualnosti ili posljednje objave korisnika koje netko prati kada je riječ o društvenim mrežama. Lexičkom metaforom proširilo se značenje i imenici *priča*. Od primarnog značenja ‘usmeno pričanje, kazivanje’, u kontekstu društvenih mreža značenje je prošireno na ‘kratkotrajna objava teksta, slike ili videozapisa koja nakon 24 sata nestaje s autorova profila i više nije vidljiva’.

5.1.2. Opis glagolskih neosemantizama

Analizom korpusa uočavamo proširenje semantičkoga polja kod brojnih glagola. Glagol *brijati* uz već polisemno značenje ‘odstranjivati dlake’, ‘jako strugati’ zadobio je i nova značenja u žargonskome registru, o čemu je već detaljno pisao Lučić (2013), kao i o uporabama koje su

tada bile pomodne: „Po nekim izvorima glagol *brijati* počeo se koristiti koncem sedamdesetih, isprva za brzo i žestoko sviranje gitare (uz sinonimne *pržiti* i *žeći*), a potom za opisivanje specifičnih, euforičnih stanja pod utjecajem droga kada se izvode neobični pokreti, grimase i zvukovi.“ Posljednjih se godina koristi u značenju ‘baviti se čime, biti čime zaokupljen’, te su vrlo frekventne konstrukcije „brijem da...“ umjesto glagola *mislim*, *smatram* uz mnoge izvedenice poput *zabrijati* čija su značenja mnogobrojna. Glagol *brijati* ujedno je jedan od rijetkih glagola u korpusu koji nije vezan uz domenu internetske komunikacije.

Do prije godinu dana išao sam u sportski razred, ali s frendom sam toliko brijao i markirao da su nas morali razdvojiti. (OK! listopad 1995.)

Ja volim brijati po nepoznatim kvartovima i kafićima. (OK! listopad 1995.)

Značenje izvan interneta proširio je i glagol *uletavati*. Značenju ‘naglo ući’ (HJP: s. v. *ulètjeti*) u žargonu je dodano značenje ‘naglo, neočekivano započinjanje razgovora s nepoznatom osobom, najčešće dovrtljivom izjavom s ciljem pridobivanja simpatija’.

Dečki su poznati po tome da su najčešće oni ti koji uletavaju curama, ali što se događa ako cura odluči prići dečku? [...] Cure mi nisu uletavale sve dok nisam našao curu. (<https://teen385.dnevnik.hr/funzone/zanimljivosti/ono-kad-cura-uleti-decki-su-nam-otkrili-s-kakvom-spikom-im-prilaze-cure-i-s-kakvim-ishodom>)

Preostali neosemantizmi proširili su svoja značenja u domeni internetske komunikacije i društvenih mreža. Glagol *dijeliti* često se koristi u sintagmama *dijeliti račun*, *dijeliti profil*, a intenzivirala se i uporaba izvedenice *podijeliti*. Jedno od značenja glagola *dijeliti* pripada standardnome jeziku ‘što s kim zajednički koristiti, upotrebljavati i sl.’ (HJP: s. v. *dijéliti*), a drugo značenje, ‘objaviti izabrani sadržaj (vlastiti ili tuđi) na društvenim mrežama; podijeliti, ponovno objaviti nešto na društvenoj mreži’, prošireno je leksičkom metaforom na temelju odnosa konkretno – apstraktno s obzirom na to da se odnosi na virtualni medij. Izvedeni glagol *podijeliti* svoje je značenje iz standardnog jezika ‘dati, udijeliti’ (HJP: s. v. *podijéliti*) proširio na temelju društvenih mreža u značenje ‘ponovno objaviti nešto na društvenoj mreži’ kako bi taj sadržaj vidjelo što više korisnika. Bliskoznačni glagoli *preuzimati* i *skidati* svoje su značenje također proširili leksičkom metaforom utemeljenom na odnosima konkretno – apstraktno. Glagolu *preuzimati* u rječniku je dodijeljeno značenje ‘uzeti od koga drugoga, uzeti na sebe’ (HJP: s. v. *preüzēti*), a polisemnom glagolu *skidati* primarno je značenje ‘dohvatiti i uzeti nešto što stoji visoko’ (HJP: s. v. *skìnuti*). U kontekstu interneta oba glagola koriste se u značenju ‘spremati sadržaj s interneta na vlastito računalo’, pri čemu glagol *skidati* podrazumijeva da je riječ o ilegalnoj radnji.

Snapchat prvo moraš preuzeti kao aplikaciju. (OK! studeni 2017.)

Iako je ispočetka poricao da je skidao s neta, kasnije je sve priznao, a dječakov otac je platio kaznu. "Često razmišljam o tome, mogao sam legalno iznajmiti film za samo jedan dolar" - naučio je svoju lekciju. (<https://teen385.dnevnik.hr/funzone/zanimljivosti/kazna-od-15000-kn-za-skidanje-filmova>)

Na društvenim je mrežama druge korisnike moguće *blokirati*. Jedno od standardnojezičnih značenja glagola *blokirati* ‘onemogućiti da se što radi’ (HJP: s. v. *blokirati*) suzilo je značenje na specifično ‘onemogućiti slanje poruka i pristup korisničkom profilu određene osobe na društvenoj mreži’.

Ako želiš, vrlo jednostavno možeš nekoga blokirati. Ljudi koji te ne dodaju na svoj popis, ne mogu ništa vidjeti. (OK! studeni 2019.)

Glagol *prijaviti (se)* u standardnome jeziku ima značenje ‘dostaviti prijavu o komu/čemu/sebi’ (HJP: s. v. *prijáviti*). U zabilježenoj korpusu metaforičkim pomakom po funkciji izvedeno je dodatno značenje ‘pristupiti nekoj mrežnoj stranici unosom korisničkog imena i lozinke’. Istom metaforičkom asocijacijom po funkciji šire je značenje pridodano povratnom glagolu *pretplatiti se*. S primarnoga značenja ‘uplatiti pretplatu’ (HJP: s. v. *pretplátiti*) značenje je prošireno na ‘prijaviti se za periodično dobivanje određenog sadržaja’ koje ne podrazumijeva *plaćanje*, već samo pristanak na dobivanje željenih sadržaja putem mejla ili putem korisničkih računa na različitim internetskim platformama. Semantička posuđenica koja je istim pomakom ostvarila novo značenje jest glagol *filtrirati*, a u standardnome jeziku realizira se u nekoliko značenja: ‘propustiti/propuštati kroz filtar, procjeđivanjem (o)čistiti tekućinu; (pro)cijediti; zadržati/zadržavati neke vrste zraka; *pren.* odabrati/odabirati, selekcionirati’ (HJP: s. v. *filtrirati*). Novo je značenje nastalo uslijed korištenja gotovih programa za obradu slika kojima se mogu poboljšati i izmijeniti neke značajke ili ukloniti nedostaci na fotografiji. Glagolu *surfati* prošireno je primarno značenje ‘jedriti na dasci ili jahati na dasci na velikim valovima’ metaforičkom asocijacijom utemeljenom na transformaciji tipa konkretno – apstraktno na značenje ‘pretraživati/pregledavati internetski sadržaj’ (HJP: s. v. *sūrfati*).

Surfajući Internetom, naletio sam na html stranice o tamnoputoj britanskoj pop-zvijezdi Sealu. (OK! rujana 1995.)

Prosurfaj malo po internetu pa ćeš vidjeti s kakvim se stvarnim problemima nose neki tvoji vršnjaci. (OK! rujana 2019.)

Posljednji je glagol iznimno popularan – *gorjeti*. Koristi se u sintagmama *internet gori* ili nečiji *profil gori* zbog zanimljive objave koja privuče mnoštvo posjetitelja i komentatora koji je dalje *dijele* i time povećavaju broj pregleda. Glagolu je također leksičkom metaforom na temelju odnosa konkretno – apstraktno prošireno značenje koje aludira na šumski požar koji se širi munjevitom brzinom.

5.1.3. Opis pridjevskih neosemantizama

U korpusu se nalazi pet pridjeva koji su nastali djelomičnom konverzijom: *mrak*, *top*, *zakon*, *vrh*, *jeans*. Konverzija, preobrazba ili mutacija gradba je novoga derivacijskog ili gramatičkog oblika bez dodavanja afikasa te bez promjene oblika ili naglaska (Marković 2013: 81). Stoga se kaže i da je nova riječ nastala nultom derivacijom. Novonastala se riječ razlikuje svojim leksičkim, gramatičkim, morfološkim, sintaktičkim obilježjima, a s obzirom na to poprimi li sva gramatička obilježja nove vrste riječi ili samo neka, razlikujemo punu i djelomičnu konverziju. Izdvojeni su pridjevi postali indeklinabilni, izgubili su opreku po rodu i mogućnost komparacije, odnosno imenice su postale nepromjenjivi pridjevi III. vrste (usp. Marković 2013: 305–315).

Osim imenica *top*, *vrh*, *zakon* koje se vladaju kao pridjevi (*top-lista*, *zakon narukvica*, *vrh film*), tu osobinu često poprima i afiksoid *retro-* (*retro stil*, *retro fotografija*). O stilskoj pripadnosti i registrima uporabe riječi *mrak* pisale su Skelin Horvat i Muhvić-Dimanovski (2010) uočivši kako je taj žargonizam poprimio pozitivne konotacije: „Analogijom bi se dakle moglo zaključiti da je riječ o nekoj pozitivnoj akciji...“ te da je česta zamjena „za brojne druge standardnojezične pridjeve poput *odličan*, *krasan*, *lijep*, itd.“ Premda ne ističu njegovu rječotvornu promjenu, svakako možemo govoriti o konverziji. Leksemi ZAKON, VRH i TOP također su zadobili dodatna pozitivna značenja u semantičkoj prilagodbi, a adjektivizaciju prepoznajemo iz konteksta u kojem su česte sintagme *top forma*, *mrak suknja* i sl.

Adjektivizirana imenica *jeans* (i njezin ortografski prilagođen oblik *džins*) poprimila je obilježja nesklonjivih pridjeva, a vrlo je česta u funkciji atributa u sintagmama poput: *jeans hlače*, *jeans suknja*, *jeans torbica*. Najčešće je značenje toga pridjeva boja (plava) ili fizičko svojstvo.

Uz njih obično nosim jeans košulju i karirani prsluk. (OK! ožujak 1995.)

Jeans košulja u kombinaciji s kožom djeluje uredno i mladalački. (OK! ožujak 1995.)

Zanimljiv je novoskovani pridjev *viralan* izveden od imenice *virus*. U jeziku supostoji s drugim, ranije izvedenim pridjevom *virusni* sa značenjem 'koji se odnosi na viruse'. Dugo je u uporabi i normativno je prihvatljiv, dok novi pridjev *viralan* nailazi na određeni puristički otpor. No činjenica je da se ta dva pridjeva ne upotrebljavaju u istome kontekstu (usp. Patekar 2019: 161). Za razliku od pridjeva *virusni* koji zadržava i tvorbenu i semantičku vezu s imenicom *virus*, pridjev *viralan* odnosi se na mrežno okruženje i znači da se neki sadržaj velikom brzinom proširio virtualnim svijetom, došao do velikog broja korisnika i stekao veliku popularnost.

Tata je osvojio srca ljudi diljem svijeta nakon što je njegov video postao viralan. [...] Video je objavio na YouTubeu, a u tjedan i pol video je pogledalo gotovo 170 000 ljudi. (<https://teen385.dnevnik.hr/funzone/zanimljivosti/video-jednog-tate-postao-je-viralan-spojio-je-snimke-svoje-kceri-koje-je-skupljao-cak-13-godina>)

5.2. Okazionalizmi

Okazionalizam ili prigodnica oblik je riječi koji se kuje prigodno, odnosno u trenutku govornikove potrebe i kao takva ne ulazi u opći leksik jer za njome ne postoji opća potreba, iako ta mogućnost nije isključena (usp. Marković 2013: 131). Po jednoj se razdiobi okazionalizam razlikuje od neologizma prema nakani pa se smatra kako neologizmi nastaju ciljano (*ibid.*: 132). Budući da je iz pronađenih primjera vidljivo kako su nastali ciljano (za potrebe naziva rubrika u časopisu *OK!*), smatrat ćemo ih okazionalizmima jer su osmišljeni upravo za konkretnu situaciju i imaju vrlo malo zabilježenih potvrda izvan samoga časopisa. Okazionalizmima iz korpusa pripadaju leksemi FOTKALICA, ZVJEZDALICA, CRTALICA, OKPET, FRENOLOGIJA, STARCOLOGIJA. Da se ne koriste uopćeno za istovrsne izvanjezične referente, potvrdio nam je hrvatski mrežni korpus u kojemu imenica *fotkalica* ima samo četiri potvrde, dok *zvjezdalica* ili *okpet* nemaju nijednu. Zabilježene prigodnice možemo smatrati novinarsko-uredničkom kreativnošću i tendencijom da se razlikuju od drugih novina s obzirom na to da je u isto vrijeme supostojalo nekoliko časopisa za mlade poput *OK!*, *Teen*, *Cool*.

U izdvojenim okazionalizmima djeluju dva rječogradna postupka, afiksacija i kompozicija. Kao što će biti vidljivo u poglavlju o rječogradbi, sufiksacija je najplodniji rječogradni postupak, što pokazuju i tri prigodnice izvedene sufiksom *-l-ic-a* (FOTKALICA, ZVJEZDALICA, CRTALICA), a dvije sufiksoidom *-log-ij-a* (FRENOLOGIJA, STARCOLOGIJA). Babić (2002: 190) tvrdi kako se takve imenice tvore od infinitivne osnove nesvršenih glagola što primjeri *fotkalica* (*fotkati*) i *crtalica* (*crtati*) potvrđuju, dok za glagol *zvjezdati* ne pronalazimo potvrdu u korpusu. Možemo

pretpostaviti kako je imenica *zvjezdalica* izvedena od imenice *zvijezda*. Sva tri leksema dekliniraju se kao imenice e-vrste. Kompozicijom je tvorena riječ *okpet* (*ok-pet*) gdje je u prvoj bazi naziv časopisa, a u drugoj engleska riječ za ljubimca (engl. *pet*) jer je novokovanica iskorištena za naziv rubrike sa slikama vlasnika kućnih ljubimaca koji u njihovu društvu čitaju *OK!*.

5.3. Hapaksi

Riječi koje su u nekom korpusu zabilježene samo jednom imaju status hapaksa ili nekrotizama. Uobičajeni su u književnim djelima, no potreba za njihovim stvaranjem javlja se i u drugim komunikacijskim situacijama kada se želi imenovati kakav novi entitet ili su jednostavno rezultat govornikove kreativnosti. *Hapaks legomenon* doslovno znači ‘izgovoreno (rečeno) jedanput’, čime se označava „riječ, oblik, upotreba za koje imamo samo jedan primjer kod pisaca (...) ili u pojedinoga pisca.” (Simeon 1969: 460, prema Skelin Horvat – Muhvić-Dimanovski 2012). Mogu se razlikovati djelomični i potpuni hapaks; potpuni je hapaks onaj koji se javlja jednom u čitavome korpusu, a djelomični onaj koji se javlja jednom u nekome tekstu (Skelin Horvat, Muhvić-Dimanovski 2012: 472). Tri imenice i jedan pridjev koje smatramo hapaksima pronađeni su samo jednom u više od 300 brojeva časopisa *OK!*, a to su pridjev *maharishi* te imenice *comf*, *lošosti* i *puhica*. Važno je istaknuti kako hapaks nije nužno i neologizam, iako postoji mogućnost da to postane. Budući da je definiran u odnosu prema određenom korpusu u kojemu je pronađen, hapaksom se može smatrati i „kakva rijetka riječ nekog jezika ili pak kakva tvornica koju je skovao neki govornik [...]“ (*ibid.*).

Neki lingvisti smatraju da hapaks ne pridonosi jezičnom razvoju jer da je novostvoreni izraz bio koristan jezičnoj zajednici iz bilo kojeg razloga, ne bi bio upotrijebljen samo jednom (usp. Skelin Horvat, Muhvić-Dimanovski 2012: 474). Značenja zabilježenih hapaksa nismo pronašli ni u jednom drugom izvoru, osim leksema *LOŠOSTI* čiju je uporabu zabilježio hrvatski mrežni korpus, a izvorno je upotrijebljen u razgovorima na forumima. U korpusu je ta imenica upotrijebljena u objavljenome pismu jednoga čitatelja časopisa. Sufiksalsnom tvorbom sufiksom *-ost* karakterističnim za apstraktne imenice dodanim na osnovu pridjeva *loš* željele su se obuhvatiti upravo sve *lošosti*, odnosno loše stvari vezane uz neki predmet razgovora. Imenica *comfovi* upotrijebljena je kako bi opisala ‘dodatak na torbama ili zimskim šalovima u obliku krznene/vunene loptice’. U rječniku se može pronaći leksem *COF* u istome značenju s odrednicom regionalnog izraza.

Da bi osvježila svoj stari vuneni šal, na rubove mu prišij malene comfove od vune u istoj ili kričavo različitoj boji. (OK! siječanj 1998.)

Imenica *puhica* koristi se u značenju ‘sportska jakna’, a indeklinabilni pridjev *maharishi* koji je zabilježen u službi atributa uz imenicu *hlače* zabilježen je samo jednom uz objašnjenje da su to ‘hlače od sintetike koje se vežu u struku i na nogavicama’.

Konačno, Bagić je (2010) dovitljivo primijetio paradoks hapaksa koji se „sastoji [...] u tome što ga poništavamo kada ga spominjemo, jer riječ upotrebljavamo drugi put. To je i glavni razlog zbog kojega nove lekseme koji nastaju u medijima nije moguće smatrati hapaksima. Te riječi, naime, u trenutku postaju svojina jezične zajednice i – nerijetko – brzo ulaze u njezin rječnik.”

6. Rječogradni postupci

Najčešći način postanka modno-odjevnih naziva, uz posuđivanje i preuzimanje, sufiksalna je tvorba imenica i pridjeva, no ona je plodna i u gradbi ostalih zabilježenih leksema (usp. Štimac Ljubas 2011). Neki su morfološki postupci plodniji od drugih, a zabilježene su i izvedenice za kojima nije bilo stvarne jezične potrebe već su primjer tinejdžerskog jezičnog koda i ekonomičnosti izraza. Sintagma *fejsbuk profil* zbog ekonomičnosti jezika univerbizacijom je postala *fejs* i *fejsač* iz kojih su dalje nastale brojne izvedenice poput *fejsati*.

Marković u svojoj knjizi *Uvod u jezičnu morfologiju* u poglavlju o tvorbi riječi koristi termine *rječogradba* i *rječotvorje* upravo kako bi se razlikovali postupci derivacije (proces u koji su uključeni jedan korijen i afiksi riječi) i kompozicije (gradbe riječi u kojoj sudjeluju dva ili više korijena i afiksi) kojima se riječi *grade* (engl. *word-building*) od šireg pojma rječotvorje (engl. *word-formation*) koji obuhvaća i postupke promjene značenja (Marković 2013: 54). Kod nekih leksema iz pronađenoga korpusa postoji preklapanje dvaju (rijetko više) rječogradnih postupaka, a takvi su leksemi obrađeni pod njihovim primarnim tvorbenim načinom. Primjerice gradba leksema VLOG prikazana je pod postupkom stapanja, a gradba imenice VLOGGER pod sufiksalsnom tvorbom.

Pod rječogradnim postupcima Marković (*ibid.*: 54) navodi sljedeće:

- 1) Pričvršćivanje afikasa na jedan leksički morf
- 2) Postupci koji uključuju dva leksička morfa ili više njih (kompozicija, srastanje, inkorporacija)
- 3) Supletivnost
- 4) Modifikacija baze
- 5) Postupci bez promjene oblika (konverzija/preobrazba)
- 6) Reduplikacija
- 7) Postupci skraćivanja baze (haplologija i slično)
- 8) Metateza
- 9) Postupci koji se temelje na alfabetu (akronimizacija, stapanje i slično)

Navedene postupke razlikuje s obzirom na to temelje li se na ulančavanju, odnosno jesu li konkatenativni, kao postupci 1) i 2) ili su nekonkatenativni. Iako je drugih više, lančani, odnosno linearni postupci prevladavaju u hrvatskome jeziku što će se potvrditi i na korpusu ovoga rada.

6.1. Konkatenativni postupci

U ovome poglavlju izdvojit ćemo neologizme koji su nastali konkatenativnim rječogradnim postupcima. Bauer je (2003: 24, prema Marković 2013: 55) utvrdio da je sufiksacija najčešći način afiksalne gradbe, kao i to da je više sufikasa nego prefikasa u jeziku u kojem postoje obje vrste afikasa kao u hrvatskome jeziku (*ibid.*). Navedeno ćemo potvrditi analizom gradbe neologizama iz tinejdžerskoga jezika.

Prefiks *naj-*: *najfrend*, *najpriča*. Izvedenice prefiksalsnom tvorbom samo su dvije, obadvije su izvedenice tvorene prefiksom *naj-* koji intenzivira značenje osnovne imenice. Takva je uporaba čestice *naj-* česta u publicističkome jeziku (Babić 2002: 377).

Sufiks *-ač-ø*: *lajkač*, *mobač*.⁷ Iako je ovaj sufiks u suvremenome hrvatskom jeziku vrlo plodan, u korpusu su zabilježene samo dvije potvrde. Kao što je karakteristično za takve izvedenice, imenica *lajkač* izvedena je od glagolske osnovne (*lajk-ati*) i označava čovjeka, odnosno vršitelja radnje, dok je *mobač* primjer rjeđe izvedenice nastale od imenske osnove, a označava predmet (usp. Babić 2002: 92-99). *Mobač* je imenica okrnjene imeničke osnove i pripada žargonskome leksiku (Mikić Čolić 2012: 112). Tinejdžerskoj je populaciji svojstvena njezina uporaba.

Ja sam svoj prvi mobač dobila u 6.razredu,i evo još uvijek imam taj mob,a prvi sam razred srednje škole. (<https://teen385.dnevnik.hr/savjeti/pitanja-odgovori/mobitel-12>)

Sufiks *-a-ti*: *apgrejdati*, *binđati*, *chillati*, *dejtati*, *editirati*, *furati*, *gejmati*, *hejtati*, *ishendlati*, *kalupirati*, *lajkati*, *postati*, *sejvati*, *sekstati*, *skrolati*, *spamati*, *svajpati*, *trolati*, *ulogiravati*. Tim su sufiksom izvedeni glagoli sastavljeni od pozajmljenih baza, u primjerima iz korpusa prevladavaju baze iz engleskog jezika uz jednu bazu iz turskog (*kalip*), a izvedenice su transfonemizacijom, transmorfemizacijom i ortografskom prilagodbom prilagođene hrvatskom jeziku. Svi glagoli pripadaju glagolskoj vrsti V.1 (*-a-ti*) prema Siliću – Pranjkiću (2005: 45), što potvrđuje njezin status najplodnije i najotvorenije glagolske vrste (usp. Marković 2013: 127-128).

U korpusu glagola pronađena je samo jedna dubleta, *flertovati* i *flertati*. Drugi oblik također pripada otvorenoj V. glagolskoj vrsti, no zastupljen je i oblik *flertovati* koji prema morfološkim karakteristikama pripada VI. vrsti. Marković (2013: 138) navodi kako je sufiks *-ova-ti/-eva-ti*

⁷ Imenica *lajkač* izvedena je od glagola *lajkati* (engl. *to like*) koji je posuđen u hrvatski jezik prije imenice (engl. *liker*). To zaključujemo na temelju rezultata pretrage hrvatskoga mrežnoga korpusa hrWaC na kojemu je za izraz *lajker* kao leme pronađeno 46 pojava, dok su samo tri potvrde za lemu *lajkač*.

češći na domaćim osnovama, nego posuđenima. Baza *flert* posuđena je od engleskoga glagola (*to*) *flirt*. Rječnici (*Rječnik stranih riječi* Bratoljuba Klaića i mrežni rječnik *Hrvatski jezični portal*) daju prednost obliku *flertovati* ~ *flertujem*. U usporedbi s oblicima *pohovati* ~ *pohujem*, *pakovati* ~ *pakujem* (v. Marković 2013: 224) oblik *flertovati* bio bi oblik u nenormiranom varijetetu prema oblicima *flertati* ~ *flertam* (kao *pakirati* ~ *pakiram*) u normiranome diskursu, a u rječniku oba dolaze s kvalifikatorom *razg.* (HJP: s. v. *flèrtovati*).

Zabavno je flertovati i ljubiti se u stvarnom životu. (OK! svibanj 1995.)

Glagol *skrolati* nije zabilježen kao dubleta, ali u rječniku pronalazimo samo glagolsku imenicu *skroliranje* (HJP: s. v. *skrolírānje*) za koju nije pronađena ni jedna potvrda u korpusu. Omjeri njihovih dviju lema u hrvatskom mrežnom korpusu potvrđuju da frekventnost uporabe određuje stabilnost neke riječi u jeziku (za glagol *skrolati* pronađene su 302 potvrde, a za samo devet za glagol *skrolirati*). Sličnu izvedenicu koristi Mikić Čolić (2012: 139), glagol *stokirati* od engleskoga *to stalk* pripada kategoriji neologizama nastalih od posuđenih osnova zajedno s glagolima *fulati*, *solirati*, *čekirati*, *logirati*, *sejvati* od kojih su svi u uporabi, ali oblik *stokirati* koristi se rjeđe od jezično neprilagođenijega oblika *stalkati*.

Sufiks *-c-ø*: *okejevac*, *potterovac*, *teenovac*. Zabilježena su tri derivata imenica muškoga roda (no mogući su i mocijski parnjaci svih triju primjera). Označavaju pripadnika ili ljubitelja časopisa, knjiga, nekog pokreta, a izvedeni su od pridjevskih osnova koje su nastale eponimizacijom (*OK*, *Teen*, *Potter*).

Sufiks *-er-ø*: *cooler*, *darker*, *fajter*, *gejmer*, *influencer*, *jungfer*, *panker*, *reper*, *soler*, *tiktoker*, *vloger*. U korpusu se nalazi deset imenica s ovim sufiksom što ga čini jednim od najzastupljenijih sufikasa u korpusu, no u popisu sufikasa Babićeve *Tvorbe riječi u hrvatskome književnome jeziku* (2002) nećemo ga pronaći. Iz navedenih izvedenica razvidno je kako je riječ o sufiksu engleskoga podrijetla koji u hrvatskome jeziku dolazi kod imenica izvedenih od strane glagolske osnove, u ovome slučaju isključivo engleske (usp. Mikić Čolić 2012: 116). Sve navedene imenice označavaju vršitelja radnje ili pripadnika nekog pokreta (*punker*, *tiktoker*). Na ovim primjerima vidljiva je sekundarna adaptacija posuđenice, odnosno kompromisna transmorfemizacija; posuđenice su zadržale svoj sufiks što je jedan od razloga zašto ga nismo pronašli u spomenutom popisu sufikasa koji je nastajao početkom 2000-ih. Filipović navodi primjer imenice *boxer* koja u fazi kompromisne replike zadržava sufiks *-er*, no u trećemu stupnju, u potpunoj transmorfemizaciji kada dobiva status replike, strani sufiks *-er-ø* zamjenjuje se sufiksom *-ač-ø* kao najplodnijim hrvatskim sufiksom koji označava vršitelja radnje te replika

glasi *boksač* (usp. Filipović 1986: 119-123, prema Milković 2010: 21). Takve neologizme Muhvić-Dimanovski (2005: 47) naziva pseudoposudenicama jer su tvorene stranim jezičnim elementima, ali nisu posuđene kao cjelina (neki od navedenih neologizama ne postoje u engleskome jeziku u tome obliku ili značenju, npr. *cooler* je komparativ pridjeva *cool*, a u hrvatski je jezik preuzet kao imenica u značenju ‘osoba koja je kul; onaj koji ne pokazuje emocije; smiren, hladan’ (HJP: s. v. kul)). Na pitanje možemo li očekivati da će i primjeri iz korpusa s vremenom doživjeti potpunu transmorfemizaciju i time strane sufikse zamijeniti domaćima već je Mikić Čolić (2012: 117) dala odgovor kako to nije izgledno uzevši u obzir izrazitu plodnost toga sufiksa te područje u kojem se brzo širi i napreduje. Dapače, možemo očekivati kako će se broj takvih izvedenica samo povećavati, čemu danas možemo svjedočiti u svakodnevnoj komunikaciji.

Sufiks *-et-k-ø*: *haljetak*. Iako je *-k-ø* plodan sufiks, njegove su izvedenice slabo plodne ili neplodne. Imenica *haljetak* zabilježena je kao polisemna, ali njezina se uporaba u korpusu ne podudara ni s jednom rječničkom definicijom. U rječniku ćemo pronaći objašnjenje ‘kratki kaput’ (HJP: s. v. *haljéak*) te u nekim drugim potvrdama ‘ogrtič’, dok je iz primjera vidljivo da se pod tim nazivom podrazumijeva ‘duža košulja’ (slika u časopisu *OK!* priložena je uz opis).⁸ Analogno tvorbi imenice *cur-et-k-ø* koja označava umanjenicu imenice *cura* (uz *curica*, *curičak*), *haljetak* tvoren imeničkom osnovnom i navedenim sufiksom prema Babiću (2002: 111) znači umanjenicu, ‘malu haljinu’ što bi u tome slučaju bio sinonim imenici *haljinica*. Štimac Ljubas (2010: 103), govoreći o leksikografskoj obradbi modno-odjevnih naziva, problematizira izostanak bilježenja semantičkih promjena u hrvatskim rječnicima. Uspoređujući odnos *haljine* i *haljinice* u različitim rječnicima dolazi i do odrednice u Rječniku hrvatskoga jezika Leksikografskoga zavoda „Miroslav Krleža” koja *negliže* poblize označuje kao *haljetak*, no „haljetak i negliže ne mogu biti bliskoznačnicama zato što je haljetak zapravo, u svojem prvom značenju, ‘kratki kaputić (sako ili blejzer)’, ne nužno pokućni“ (*ibid.*).

Sufiks *-ic-a*: *hoodica*, *kaprice*, *lenonice levisice*, *loaferice*, *lottosice*, *nikice*, *oxfordice*, *puhica*, *samterice*, *špagerice*, *timberlandice*. Ovaj se sufiks smatra jednim od najplodnijih imeničkih sufikasa (Babić 2002: 166). U korpusu je zabilježeno 12 riječi koje su njime izvedene, a deset je leksema u množinskom obliku. Imenice *puhica* i *hoodica* jedini su singularni oblici i oba označavaju gornje odjevne predmete. Već spomenuta *puhica* naziv je za

⁸ „Crnu boju sam oplemenio žutim haljetkom [...]“ (*OK!* 1995).

sportsku jaknu, a leksem HOODICA nastao je od engleske baze *hood*, što označava kapuljaču, dok je *hoodica* (u engleskome *hoodie*) naziv za majicu s kapuljačom.

Svi preostali primjeri, s izuzetkom leksema LENONICE, nazivi su za donju odjeću i obuću. Leksemi KAPRICE, LEVISICE, SAMTERICE označavaju hlače, stoga su svi *Pluralia tantum*, dok leksemi LOAFERICE, LOTTOSICE, NIKICE, OXFORDICE, ŠPAGERICE i TIMBERLANDICE znače vrstu obuće koja se uobičajeno navodi u množinskom obliku jer je uvijek riječ o paru.

Iako je sufiks *-ic-a* karakterističan u mocijskoj tvorbi i u tvorbi umanjenica, ovaj korpus predstavlja odstupanje od toga. Zabilježen je samo leksem DOLČICA koji je nastao pričvrščivanjem hipokorističnog sufiksa *-ic-a* na bazu, no leksem će biti naveden pod postupkom *truncation* (v. niže).

Sufiks *-ist-ø*: *fashionist*, *vizažist*. Babić (2002: 350) tvrdi kako je sufiks *-ist* (zajedno s varijantom *-ista*) slabo plodan jer je većina izvedenica stranoga podrijetla. To potvrđuju i jedina dva primjera takvih tvorenica iz našega korpusa čije su imeničke baze posuđene iz engleskoga i francuskoga jezika, a novotvorenice označavaju vršitelja radnje i pristašu mode, određenoga stila odijevanja. Leksem VIZAŽIST posuđen je iz francuskoga jezika (*visagiste*), a u rječniku je zabilježen kao *visažist*. Iako postoji leksem ŠMINKER koji označava 'stručnjaka koji šminka glumce i druge osobe', mogli bismo reći da *visažist* ima sinonimno značenje, ali u rječniku je definiran kao 'specijalist za njegu lica; kozmetičar; šminker; masker' (HJP: s. v. *visàžist*), stoga mu je značenje šire od *šminkera*.

Sufiks *-k-a*: *adidaske*, *balerinke*, *mokasinke*, *tenke*, *trapke*. Riječi iz korpusa koje se tvore ovim sufiksom označuju obuću i hlače, zbog čega uvijek dolaze u pluralnom obliku sa sufiksom *-ke*. Babić navodi kako su najčešće izvedenice od osnova na *-r*, a potom na *-n*, što potvrđuju imenice *balerinke*, *mokasinke* i *tenke*. Svih pet izvedenica tvoreno je od imeničkih osnova; *adidaske* eponimizacijom od njemačkoga imena tvrtke *Adidas*, *mokasinke* prilagođenom osnovom *moccasin* iz engleskoga, a *balerinke*, *trapke* i *tenke* izvedenice su od domaće osnove (Muhvić-Dimanovski (2005: 47) *tenisice* navodi kao primjer pseudoposudenice). Osim kod leksema BALERINKE koji je u rječniku označen odrednicom za razgovorni jezik u značenju 'lagana ženska ljetna obuća slična baletnoj papuči; baletanka' (HJP: s. v. *balerínka*), kod svih se izvedenica primjećuje stilska pripadnost žargonizmima.

Leksem MOKASINKE u rječnicima je zabilježen kao dubleta uz izraz *mokasine* u značenju 'niske cipele ravnih potplata bez vezica' (HJP: s. v. *mokàsínke*).

Sufiks *-l-ic-a*: *crtalica*, *fotkalica*, *zvjezdalica*. Sva tri neologizma izvedeni su nazivi za nagradne igre (*nagradnjače*) u časopisu *OK!* i pripadaju okazionalizmima. Prve dvije imenice upotrijebljene su nekoliko puta i u drugim izvorima prema hrvatskom mrežnom korpusu, a imenica *zvjezdalica* zabilježena je samo u časopisu *OK!*.

Sufiks *-njač-a*: *nagradnjača*. Prema Babiću (2002: 100) sufiks *-ača* danas rijetko sudjeluje u tvorbi novih riječi, a one su u tome slučaju stilski obilježene ili pripadaju stručnome nazivlju. Izvedenica s tim sufiksom jednom je potvrđena u našem korpusu u gradbi navedene imenice čije je značenje ‘nagrada igra’ i spada u skupinu stilski obilježenih izraza.

Sufiks *-ost-ø*: *lošost*. Sufiks *-ost* još je jedan koji pripada u skupinu vrlo plodnih dometaka; njime nastaju izvedenice pretežno od pridjeva čiju osnovu čine opisni, primarno n-pridjevi. Za ovu je tvorbu karakteristično da se baza ne krati, iako postoje iznimke. Takve izvedenice imaju apstraktno značenje, označuju osobine, svojstvo i stanje ili pojavu blisku pojmu u izvedeničkoj osnovi. Značenje se može opisati preoblikom „*a + -ost*“ označava stanje onoga što je *a*. Prema toj formuli leksem *LOŠOST* označava stanje onoga što je loše, a što nam potvrđuje i primjer iz korpusa: „Uglavnom, sve *lošosti* u vezi toga [...]“. Izraz je jedno vrijeme postao toliko popularan na društvenim mrežama da se intenzivno koristio kao *hashtag*.

Prefiksarno-sufiksarnom tvorbom nastao je leksem *NANOGVICA*, a sastoji se od istovremeno dodanog prefiksa *na-* i sufiksa *-ic-a* na bazu. Leksem nije zabilježen u mrežnim inačicama rječnika, kao ni oblikom vrlo slična, ali značenjski različita izvedenica *nanogica*. Analizom rezultata pretraživanja (Googleovom tražilicom) dalo bi se zaključiti kako se izraz *nanogica* koristi kada je riječ o elektronskoj napravi za kontroliranje zatvorenika u kućnome pritvoru (engl. *ankle monitor*), za razliku od izraza *nanogvica* koji predstavlja vrstu nakita (engl. *ankle bracelet*). U korpusu je leksem *NANOGVICA* korišten u značenju nakita koji se nosi oko gležnja. Možemo ga smatrati normativno prihvatljivim rješenjem jer je nastao analogno tvorbi već postojećeg leksema *NARUKVICA*.

Kompozicija ili slaganje spada u konkatenativne postupke gradbe riječi u kojima sudjeluju najmanje dvije baze, odnosno dva korijenska morfa, pri čemu jednu od baza mogu činiti afiksoidi, prefiksoid ili sufiksoid. Pritom Marković (2013: 63) navodi kako takve složenice mogu imati interfiks. Babić (2002: 45) takve novokovanice naziva *složena riječ*, *složenica*, *kompozit*.⁹ Oko nekih aspekata postupka slaganja jezikoslovci imaju vidno različita stajališta,

⁹ Navedene termine Babić koristi za nekoliko rječogradnih postupaka jer pod slaganjem razlikuje čiste složenice (što bi bio ekvivalent Markovićevo slaganju), polusloženice, složeno-sufiksarnu tvorbu i srašćivanje.

primjerice Samardžija (1995: 70-71, prema Milković 2010: 8) tvrdi da nastala složenica ima jedan naglasak (nastala od dviju baza pri čemu svaka baza ima vlastiti naglasak), a ostanu li dva naglasaka, tada govorimo o polusloženicama i bilježimo ih sa spojnicom. Marković navodi takve primjere (npr. *rak-rana*), no smatra kako polusloženica nije adekvatan termin, a još je nepoželjnija povezanost s pravopisom u kojemu se također koristi taj pojam. Za razliku od Samardžijina definiranja složenice, Markovićev se kriterij temelji na činjenici da se složenice ponašaju kao jedna riječ (bez obzira na način spajanja) te imaju jedan fleksijski morf zbog čega u složenice neće biti uvršteni primjeri *narukvica-lanac* i *ogrlica-lanac* (Marković 2013: 65).

Budući da polovicu korpusa čini modno-odjevno nazivlje, nije neobično da su prisutne nedosljednosti u pisanju. Kod nekih su naziva česte dublete i triplete čak i kada zanemarimo izostanak lektorskih intervencija u prvih nekoliko brojeva tiskanih časopisa. Najčešće je riječ o naizmjeničnom bilježenju sa spojnicom i nultim morfom kao u primjerima *body-bag* i *bodybag*. Za složenice pisane spojnicom u standardnome varijetetu vlada tendencija zamjene atributnom skupinom gdje je to moguće, međutim na navedenim bi primjerima to bilo teško primjenjivo jer je većina složenica pozajmljena. Dok Štimac (2008: 109) navodi primjere posuđenica kojima jednu osnovu čini germanizam ili galicizam, u današnjim ga je složenicama uglavnom zamijenio anglizam.

Pronađena je 51 složenica u korpusu što ovu gradbu čini daleko najplodnijom i najzastupljenijom u tinejdžerskome leksiku. Najzastupljenija je u gradbi imenica i nekolicine pridjeva, dok nije zabilježen nijedan glagol nastao kompozicijom. Najbrojnije su složenice sa spojnicom što je očekivano s obzirom na polazni engleski jezik u kojemu je to, kao izolativnome jeziku, uobičajeno. Vodeći se Markovićevom podjelom složenica u četiri kategorije i ovdje će biti primijenjen isti kriterij radi bolje preglednosti i analize.

U prvoj je skupini prikazana gradba složenica bez spojnika i onih sa spojnikom *-o-*.

(1)	bodybag	body-bag
	fuckboy	fuck-boy
	metلمانija	metal-manija
	mobymanija	moby-manija
	okpet	ok-pet
	zvjezdoljubac	zvjezd-o-ljubac

Slijedi najzastupljenija vrsta (2) složenica, onih sa spojnicom, dok u posljednjoj vrsti (3) sudjeluju afiksoidi. Više je složenica s prefiksoidima nego sa sufiksoidima. Čest je prefiksoid *video-* s obzirom na razvoj digitalnog doba, kao i skraćenica *e-* (elektronički) koja se više ne koristi samo za opis različitih usluga (poput *e-maila*, *e-bankarstva*, *e-građana*), već i za opis nove mode koja je proizašla iz istoimene supkulture (*e-girl*). Vidljive su dublete u pisanju, pa su u podjednakoj mjeri zabilježeni oblici *body-bag* i *bodybag* kao i ortografski različiti prefiksoidi *disco-* i *disko-*. Izraz *diskoklub* zabilježen je i sa spojnicom i kao sintagma, a pod poglavljem o *clippingu* (v. niže) naveden je samo kao *disko*. Izraz *diskoklub* danas bismo mogli smatrati zastarjelicom, a s obzirom na prevlast *klubova* u izvanjezičnom svijetu, koji nisu nužno *disko*, ista sudbina mogla bi dočekati i supstantivizirani prefiksoid.

Znam da je u diskoklubovima nepodnošljivo vruće i ta mi se kombinacija čini idealnom. (OK! listopad 1995.)

Značenjskom analizom dijelova složenica pronađena je samo jedna koordinativna (*tenisice-natikače*), a ostale su složenice subordinativne i potvrđuju načelo perkolacije prema kojemu se obilježja nadređene riječi prenose na složenicu u cjelini (Marković 2013: 67). Sve su složenice endocentrične, odnosno značenje se iščitava kao rezultat značenja sastavnica.

(2) beauty-paket	(3) e-girl
bermude-kupaće	disco-zvijezda
body-bag	diskoklub
boy-grupa	diskomoda
capri-hlače	etno-stil
hit-film	frendologija
lohn-posao	foto-strip
mass-have	kinohit
paž-frizura	megaprojekt
pjena-party	starcologija
poster-bojalica	superforma
rock-mačke	superkomadi
romo-crtež	techno-stil
safari-kombinezon	teveholičar ¹⁰

¹⁰ U predgovoru *Hrvatskog rječnika stopljenica* autor (Marković 2016b) navodi kako se *-o-holičar-ø* zbog poopćenosti već smatra sufiksoidom, stoga i njime građene tvorenice – složenicama (a ne stopljenicama).

tenisice-natikače
top-lista
traper-jakna
traper-top

videospot
videovodič

Svi pridjevi iz korpusa nastali su kompozicijom, a prvu bazu čine prefiksoidi *mega-* (*megaplanetarno*, *megauspješno*), *super-* (*superdugo*) i *turbo-* (*turbodobro*, *turbomoderno*) koji su vrlo plodni u tinejdžerskom leksiku, te prefiksoid *neo-* (*neohipi*, *neoromantična*) koji se koristi kako bi se naglasila novina nekog predmeta ili ponovno oživljenje nekog pokreta.¹¹

Složeno-sufiksalna tvorba postupak je kojim tvorenica nastaje istodobnim djelovanjem slaganja i sufiksalne tvorbe (Barić et al. 1997: 298) u čemu sudjeluju tvorbene osnove i tvorbeni dometak. U korpusu je zabilježena jedna takva novokovanica – *okopasnica* – čiji smo status i značenje ranije objasnili.

6.2. Nekonkatenativni postupci

Nekonkatenativni ili nelinearni rječogradni postupci ne temelje se na ulančavanju morfova, već se mogu temeljiti na modifikaciji osnove, okrnjivanju osnove, njezinom premetanju, konverziji ili alfabetu (Marković 2012: 55). U ovome ćemo poglavlju prikazati četiri načina skraćivanja polaznih riječi i sintagma (*clipping*, *truncation*, univerbizaciju, akronimizaciju) i tvorbenu fuziju kojima su nastali izdvojeni neologizmi.

Clipping je obrezivanje dijelova postojeće riječi, pri čemu se ne mijenja značenje riječi, već njezina stilistička vrijednost; u ovome je slučaju riječ o pripadnosti razgovornome stilu (Marković 2013: 88). Kao što se vidi na primjerima iz prikupljenog korpusa, *clipping* objedinjuje aferezu i apokopu, no češći su primjeri kojima je „izrezan“ dočetni dio riječi. Aferezom su nastali leksemi TREGERI, SPOT i MEME, dok su ostali primjeri nastali apokopom. Relativno plodan postupak mogao bi se objasniti djelovanjem Zipfova zakona ili Martinetove jezične ekonomije prema kojima učestaliji oblici postaju kraći (usp. Mikić Čolić 2012: 13).

videospot → spot

hozentregeri → tregeri

¹¹ Za opis navedenih ekspresivnih pridjeva mogli bismo se poslužiti jednom novokovanicom u duhu tinejdžerskoga izričaja, tj. reći da su to hiperlativi; *hiperlativ* im. (hiper ‘iznad, preko’ × superlativ) „4. stupanj komparacije pridjeva, viši čak i od superlativa, hiperlativ je ono najnajnije što se o nečemu može izreći“ (Bagić: *Ogledni rječnik stopljenica*).

mīmēme (grč.) → mem(e)

gymnasium (engl.) → gym

celebrity (engl.) → celeb

instagram → insta

diskoklub → disko

mobitel → mob

fejsbuk → fejs

simpatija → simpa

glamurozan → glam

Za spot se danas podrazumijeva da je riječ o *video* formatu i rijetko je potrebno naglašavati tu komponentu kao što ju je potrebno istaknuti u kombinaciji s imenicom *zapis* koja može biti *videozapis* ili *audiozapis*.

Leksem DISKO zabilježen je u nekoliko izvedenica; od početne posuđenice *disco*, polusloženice *disko-klub* koja je postala složenicom (*diskoklub*) do naposljetku navedenoga izraza *disko*. Sve izvedenice nastale su od imenice *diskoteka* koja se još uvijek može pronaći u rječniku, ali u značenju ‘plesnoga kluba’ možemo je svrstati u izrazne arhaizme.

Mlada pjevačka zvijezda Josipa Pavičić svima je mnogo poznatija pod umjetničkim imenom Yo. Hitom „Je Yo“ žarila je i palila po morskim diskotekama cijelog prošlog ljeta. (OK! listopad 1995.)

Leksem GLAM nastao je *clippingom* te se u kontekstu ostvaruje kao imenica i kao pridjev, a isto vrijedi i za izraze *insta* i *simpa*. U vrijeme nastanka ovoga rada imenica *meme* našla se u upitu jednog jezičnog profila. Na pitanje „kako bi se *meme* preveo na hrvatski jezik?“ među odgovorima bile su složenice *slikoforica*, *slikošala* i *slikopis* koje vjerno odražavaju njegovu funkciju. Leksem MEME također je zabilježen kao ortografska dubleta uz oblik *mem*. Preuzet je iz engleskog jezika u značenju ‘slika, videozapis, dio teksta obično šaljive prirode koji korisnici interneta brzo kopiraju i šire’.

Truncation je postupak skraćivanja riječi, uglavnom na jednosložnu bazu, nakon kojega slijedi sufiksacija, često hipokorističnim ili nultim sufiksom (Marković 2012: 87). Jednosložna baza imenice *dolčica* sufigirana je sufiksom *-ic-a* koji je plodan u tvorbi umanjena što *dolčica* kao riječ odmilica potvrđuje u značenju ‘mala dolčevita’.

Univerbizacija je način kraćenja riječi kojim se dvije riječi svode na jednu. Takvi su leksemi FEJSAČ, INSTAČ i DISKAČ. Prva dva nastala su od naziva profila na društvenim mrežama. Oba podrazumijevaju postojanje vlastitog korisničkog računa, odnosno ‘profil na Fejsbuku’ i ‘profil na Instagramu’, a ne samu stranicu ili aplikaciju. Leksem DISKAČ još je jedan izraz za spomenuti diskoklub. Ova tvorba objedinjuje postupke skraćivanja i sufiksacije, a svi navedeni izrazi stilski su obilježeni i pripadaju žargonu.

Ne volim izlaziti u diskače. (OK! listopad 1995.)

Akronimizacijom su nastale tri zabilježene novokovanice koje su stranoga podrijetla, a postale su uobičajene u današnjoj komunikaciji, kako pismenoj tako i usmenoj. Akronim *BFF* koristi se u značenju ‘najbolji prijatelj’ umjesto *best friends forever*, *GIF* je akronim engleskoga naziva za računalni grafički format slika koje se razmjenjuju internetom (engl. *graphic interchange format*), a *WA* se koristi kao akronim popularnog servisa za *instant messaging* (*WhatsApp*).

Stapanje, koje se još naziva i tvorbenom fuzijom, uključuje fuzioniranje neznačenjskih, nemorfemskih dijelova postojećih punoznačnica, a čiji je rezultat stopljenica (Marković 2013: 93).¹² Jedno od glavnih obilježja stapanja jest objedinjavanje ishodišne riječi u nov, skupni pojam, a prototipno se stapaju početak jedne i kraj druge riječi (Marković 2016b). Malobrojni primjeri iz prikupljenog korpusa redom podliježu navedenom pravilu. Autor predgovora *Hrvatskoga rječnika stopljenica* navodi kako su u rječnik „ušle stopljenice koje se nahode u hrvatskim tekstovima“, dakle neovisno o njihovom podrijetlu, a isto možemo primijetiti i u našem korpusu. Svi zabilježeni *blendovi* preuzeti su iz engleskoga jezika što je očekivano s obzirom na komunikaciju putem društvenih mreža koje omogućuju sve veću prodornost brojnih jezičnih fenomena u razgovorni jezik, a potom i u druge slojeve. Prva je zabilježena stopljenica imenica *tankini* iz 1999. godine, upravo u vrijeme koje Marković (*ibid.*) navodi kao početak eksplozije kreativne energije.

O stopljenicama kao stilskoj figuri piše Krešimir Bagić (2015) u radu *Stopljenica: riječ, figura, kultura* dajući još jednu potvrdu njihove raširenosti: „Danas je stopljenica do te mjere učestala da se na nju reagira gotovo kao na rimu, tj. kao na očekivano iznenađenje.“ Definira ih kao ekspresivne lekseme koje karakteriziraju enigmatičnost, ludičnost, humornost i kritički potencijal.

¹² Termin je predložio Ivan Marković: „Ako bismo željeli predložiti domaći naziv, premda ni ovaj nije neopterećen, čini nam se da bi najmanje obilježen bio termin stapanje, upravo tvorbeno ili leksičko stapanje, a za tvorenice njime postale *stopljenice* [...]“ (Marković 2009: 229).

Sljedeće su stopljenice zabilježene u korpusu (uz jedan primjer pretopljenice):

sexting	sex (seks) × texting
sextortion	sex (seks) × extortion
tankini	tank top × bikini
bandanini	bandana × bikini
VerCaprio	Vernon × DiCaprio
vlog	video × blog

Leksem **SEXTING** zabilježen je kao tripleta koja se razlikuje u razini transmorfemizacijske i transfonemizacijske prilagodbe, pa se uz njega koriste i oblici *sextanje* i *sekstanje*. Izraz označava ‘slanje i primanje seksualnih poruka’. Kao negativna posljedica *sekstanja* razvio se *sextortion*, no ta je stopljenica manje frekventna zbog čega nisu zabilježene njene izvedenice.

Stopljenice *tankini* i *bandanini* označavaju odjevne predmete i obje su nastale tvorbenom fuzijom od imenice *bikini*; prva označava ‘kupaći kostim čiji se gornji dio sastoji od topa ili potkošulje’, a druga je ‘bikini od bandane’.

Tankini je na svjetske plaže stigao devedesetih godina prošlog stoljeća, a djevojke su ga prigrlile jer se radi o bikiniju koji jako nalikuje na jednodjelni kupaći.
(<https://teen385.dnevnik.hr/ljeto/specijal/istrazivanje-kakve-badice-decki-vole-na-curama>)

Stopljenice *VerCaprio* i *vlog* nastale su zahvaljujući internetskoj komunikaciji; *VerCaprio* je stopljenica dvaju osobnih imena koju su prigodno skovali fanovi za južnokorejskog glazbenika Vernona Hansola jer slični glumcu Leonardu DiCapriu, što mu je potom postao glavni nadimak. *Vlog* označava ‘mrežni dnevnik u obliku videa’ koji je posljednjih godina postao popularniji od klasičnog tekstualnog bloga.

Koliko su stopljenice prihvaćene i raširene govori podatak da se pojmovi *sexting* i *sextortion* nalaze na službenim stranicama Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske.¹³

¹³ usp: <https://mup.gov.hr/online-prijave/online-prijava-zlostavljanja-djeteta-red-button/zlostavljanje-putem-interneta/selfies-sexting-web-kamere-iznuda-prisila/281702> [zadnji pristup: 6. 8. 2020.]

7. Zaključak

Za ovaj je rad prikupljeno 179 leksičkih jedinica koje su određene kao neologizmi i potom tvorbeno analizirane. Riječ je o leksemima nastalima u posljednjih tridesetak godina u aktivnom tinejdžerskom razgovornom stilu. Među njima je velik broj tuđica i posuđenica iz engleskog jezika koji je postao globalni kontaktni jezik i taj je svoj status još više učvrstio s pojavom interneta. Mnoge angлизme mladi rabe kao leksičke konkurente domaćim riječima kao npr. glagol *chillati* ‘opustiti se’, imenicu *dejt* ‘spoj, sastanak’ i pridjev *kul* ‘izvrstan, odličan’ koji je svojom rasprostranjenošću potisnuo udomaćeni germanizam *super*. Analiza rječogradnih postupaka potvrdila je da je sufiksalna tvorba najplodniji rječotvorni postupak u hrvatskome jeziku. Manji je broj sufikslnih izvedenica nastao od domaće osnove, dok su zastupljenije strane osnove s hrvatskim sufiksom. Od stranih je imeničkih sufikasa najplodniji sufiks *-er-ø* koji se pričvršćuje uglavnom na baze stranih riječi kako bi označio vršitelja radnje i ekvivalentan je domaćem sufiksu *-ač-ø*. Samo su tri zabilježena primjera prefiksalne tvorbe te ipak nešto više primjera kompozicije i stapanja.

Osim plodnih konkatenativnih rječogradnih postupaka primjerima iz korpusa potvrdili smo i mnoge nekonkatenativne načine gradbe novih riječi. Zabilježili smo veći broj semantičkih posuđenica; mnoge od njih nastale su također pod utjecajem engleskog jezika, a značenje su najčešće oblikovale leksičkom metaforom prema obliku i izgledu. Zabilježeno je nekoliko okazionalizama koji su prigodno skovani za potrebe časopisa te tri hapaksa; dva pripadaju polju mode, a jedan je primjer individualne okazionalne tvorbe. Na temelju brojnih neosemantizama može se zaključiti da je jednostavnije proširivati značenje već postojećim riječima u hrvatskome jeziku, nego tvoriti nove riječi.

Najviše zabilježenih neologizama imenice su i glagoli, što je očekivano s obzirom na to da su to dvije najotvorenije morfološke klase u jezicima svijeta. Zabilježeni se leksemi uglavnom mogu podijeliti u dvije semantičke skupine: odijevanje i moda te internetska komunikacija. Leksemima iz semantičkog polja odijevanja katkada je teško odrediti stupanj vremenske obilježenosti jer to polje obiluje pomodnicama koje brzo mijenjaju status, pa prelaze u pasivni sloj ili su na uporabnoj kušnji u prijelaznom leksičkom sloju.

Možemo zaključiti da tinejdžerski jezik osigurava iznimno zanimljiv i kreativan leksički materijal, pa je neiscrpno vrelo korpusa za lingvističku analizu i leksikografsku obradu.

Literatura

Babić, Stjepan. 2002. *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Treće izdanje. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Nakladni zavod Globus.

Bagić, Krešimir. 2010. Riječ u koju stane rečenica: Od figure do kulture – akronim i hapaks. *Vijenac*, Zagreb, 418 (11. 3. 2010).

<https://www.matica.hr/vijenac/418/Rije%C4%8D%20u%20koju%20stane%20re%C4%8Denica/> [pregled: kolovoz 2020].

Bagić, Krešimir. 2015. Stopljenica: riječ, figura, kultura. U: *Svijet stila, stanja stilistike*. Zbornik radova prezentiranih na istoimenom kolokviju održanom 13. veljače 2015. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. <http://stilistika.org/svijet-stila-stanja-stilistike> [pregled: kolovoz 2020].

Barić, Eugenija – Mijo Lončarić – Dragica Malić – Slavko Pavešić – Mirko Peti – Vesna Zečević – Marija Znika. 1997. *Hrvatska gramatika*. Drugo izdanje. Zagreb: Školska knjiga.

Blažević, Vera – Kobaš, Karlo. 2009. O jeziku s Markom Samardžijom. *Hrvatistika, studentski jezikoslovni časopis* 3: 107–115.

Bralić, Snježana – Bezić, Maja – Bilić, Maja. 2013./2014. Leksik svijeta rada: nove riječi za nove trendove. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu* 6–7: 133–143.

Brozović Rončević, Dunja – Sočanac, Lelija. 1998. O nekim pitanjima vezanima uz izradbu rječnika novih riječi. *Filologija* 30–31: 31–34.

Brozović-Rončević, Dunja i sur. 1996. *Rječnik novih riječi: mali vodič kroz nove riječi i pojmove u hrvatskim glasilima*. Zagreb: Minerva.

Čanković, Spaso. 1985. Radost odijevanja ili tiranija mode. *15 DANA* 28: 4–5. [Cit. prema: Štimac Ljubas 2008: 7.]

Filipović, Rudolf. 1990. *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo – razvoj – značenje*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti – Školska knjiga.

HJP = *Hrvatski jezični portal*. <http://hjp.znanje.hr/> [pregled kolovoz 2020].

Horvat, Marijana – Štebih Golub, Barbara. 2010. Posljedice internacionalizacije u hrvatskome jeziku. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 36 (1): 1–21.

hrWaC = *Hrvatski mrežni korpus*.

https://www.clarin.si/noske/all.cgi/corp_info?corpname=hrwac&struct_attr_stats=1&subcorpora=1 [pregled: kolovoz 2020].

Hudeček, Lana. 2006. Hrvatski jezik i jezik književnosti. U: *Raslojavanje jezika i književnosti. Zbornik radova 34. seminara Zagrebačke slavističke škole*. Zagreb: FF press, 57–79.

Hudeček, Lana. 2015. Nestandardnojezični elementi u publicističkome funkcionalnom stilu U: *Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 96–110.

Jonke, Ljudevit. 1999. Nekoliko članaka o osobitostima hrvatskoga književnoga jezika. U: *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. Zagreb: Matica hrvatska, 89–104.

Kapetanović, Amir. 2005. Historizmi i semantičke promjene. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 31 (1): 153–163.

Klaić, Bratoljub. 1990. *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.

Landsbergen, Frank – Lachlan, Robert – Ten Cate, Carel – Verhagen, Arie. 2010. A cultural evolutionary model of patterns in semantic change. *Linguistics* 48: 363 – 390 (19. 3. 2010), <https://doi.org/10.1515/ling.2010.012> [Cit. prema: Mikić Čolić 2012: 82].

Marković Ivan – Klindić Ivana – Borković Iva. 2016. *Hrvatski rječnik stopljenica*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek za kroatistiku – Katedra za stilistiku. <https://stilistika.org/hrvatski-rjecnik-stopljenica> [pregled: rujan 2020].

Marković, Ivan. 2013. *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.

Marković, Ivan. 2016b. Od Oca do Čaće: 150 godina hrvatskih stopljenica. U: *Hrvatski rječnik stopljenica*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek za kroatistiku – Katedra za stilistiku, 1–26. <https://stilistika.org/hrvatski-rjecnik-stopljenica> [pregled: rujan 2020].

Milić Čolić, Ana. 2012. *Tvorba neologizama u hrvatskome jeziku nakon 1990. godine*. Doktorski rad. Osijek: Filozofski fakultet.

Milković, Alen. 2010. *Normiranje neologizama u hrvatskome jeziku*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.

- Muhvić-Dimanovski, Vesna. 2005. *Neologizmi: problemi teorije i primjene*. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za lingvistiku.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna – Skelin Horvat, Anita – Hriberski, Diana 2016. *Rječnik neologizama u hrvatskome jeziku*, www.rjecnik.neologizam.ffzg.unizg.hr [pregled: rujan 2020].
- Nikolić-Hoyt, Anja. 2006. Uloga popularnih i novih medija u jeziku globalnih tinejdžera. U: Jagoda Granić (ur.) 2006. *Jezik i mediji : jedan jezik: više svjetova*. Zagreb: HDPL, 495–502.
- Patekar, Jakob. 2019. Prihvatljivost prevedenica kao zamjena za anglizme. *Fluminensia* 2: 143–179.
- Pišковиć, Tatjana. 2017. *Hrvatska leksikologija*. Skripta za studente. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Raffaelli, Ida. 2007. Neka načela ustroja polisemnih leksema. *Filologija* 48: 135–72.
- Samardžija, Marko. 2002. *Nekoć i nedavno: odabrane teme iz leksikologije i novije povijesti hrvatskoga standardnoga jezika*. Rijeka: Izdavački centar.
- Samardžija, Marko. 2003. *Hrvatski jezik 4: udžbenik za 4. razred gimnazije*. Četvrto izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Silić, Josip – Ivo Pranjković. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Skelin Horvat, Anita – Muhvić-Dimanovski, Vesna. 2010. Država u banani i mrak sniženja – žargonizmi u razgovornom jeziku. U: *Proizvodnja i percepcija govora*. Odsjek za fonetiku. Zagreb: FF press, 371–395.
- Skelin Horvat, Anita – Muhvić-Dimanovski, Vesna. 2012. Danas jesmo, sutra nismo – prilog problematiziranju hapaksa u hrvatskome jeziku. U: *Riječki filološki dani 9: zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa Riječki filološki dani održanoga u Rijeci od 22. do 24. studenoga 2012*. Rijeka: Filozofski fakultet, 471–480.
- Skelin Horvat, Anita. 2015. Jezik adolescenata – od slenga preko kolokvijalnoga do standarda. U: *Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, 69–75.

- Šarić, Ljiljana. 2011. Kognitivna lingvistika i sinonimija: teorija i leksikografska praksa. *Croatica et Slavica Iadertina* 7: 305–325.
- Štimac Ljubas, Vlatka. 2010. Leksikografska obradba modno-odjevnih naziva u novijim hrvatskim rječnicima. *Jezik* 57: 97–110.
- Štimac, Vlatka. 2008. *Hrvatsko modno-odjevno nazivlje: Jezična analiza modnih časopisa od 1918. do 1941.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Štimac, Vlatka. 2011. Sufiksalne tvorenice u postanku modno-odjevnih naziva. *Tabula* 9: 212–223.
- Tafra, Branka. 1997. Povijesna načela normiranja leksika. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 23–24 (1): 325–343.
- Tafra, Branka. 1998. Konverzija kao gramatički i leksikografski problem. *Filologija* 30–31: 349–361.
- Zhang, Jianli Li – Shao, Bin. 2010. Contemporary language evolution as reflected in retronyms. *Foreign Language Teaching and Research* 42: 184–189.

Prilog 1. Rječnik tinejdžerskih neologizama

Natuknice su rječnika dane u kanonskom obliku, osim onih koje su uobičajene u množini, poput izraza za obuću i hapaksa *lošosti*. Iako neke od riječi navedenih u rječniku nisu iz današnje perspektive neologizmi nego usvojenice, u trenutku kada su se pojavile imale su status neologizma, pa su zato uvrštene u ovaj prilog. Sve su riječi zabilježene onako kako su izvorno zabilježene u korpusu, pa se registriraju i dvostrukosti kao rezultat različito provedenih (i neprovedenih) adaptacijskih postupaka (usp. *vizažist* – *visažist*). Ako supostoji nekoliko inačica istoga leksema, sve su u rječniku navedene kao natuknice, ali se značenje opisuje samo uz onu čiji je oblik najfrekventniji u korpusu, dok se s drugih upućuje na nju. Ako je značenje kojeg leksema već opisano u nekom hrvatskom rječniku, preuzeli smo ga i kraticom naznačili izvor. U ostalim smo slučajevima definicije leksičkog značenja sastavili sami, u skladu s kontekstom u kojemu se riječ pojavljuje.

adidaske *im.* ž Adidasove tenisice

apgrejdati *gl.* nešto nadograditi

aplikacija *im.* ž (1) dodatak na odjeći; (2) *inform.* namjenski računalni program

balerinke *im.* ž ženska ljetna obuća slična baletnoj papučici (HJP: s. v. *balerinka*)

bandanini *im.* (bandana × bikini) bikini napravljen od bandane

beauty-paket *im.* m paket koji sadržava kozmetičke proizvode

bermude-kupaće *im.* ž kupaće hlače koje sežu do koljena, obično muške

bff *im.* najbolji prijatelj; akronim engleske sintagme *best friends forever*

bindati *gl.* gledati bez prekida veći broj epizoda neke serije

body-bag *im.* m torba s naramenicom preko jednog ramena

bodybag *im.* m v. *body-bag*

boy-grupa *im.* ž vokalna skupina sastavljena od muških članova, obično tinejdžera

brijati *gl.* misliti; baviti se čime, biti čime zaokupljen

broš *im.* m oveća ukrasna kopča, obla ili u obliku fibule, često s usađenim dragim kamenom, katkad zakopčava dio odjeće (HJP: s. v. *bröš*)

capri-hlače *im.* ž ljetne ženske hlače koje sežu do koljena ili malo ispod njih

celeb *im.* slavna osoba

chillati *gl.* opustiti se

comf *im. m* dodatak na torbama ili zimskim šalovima u obliku krznene/vunene loptice

coolerica *im.* ž ženska osoba koja je *kul*, koja ne pokazuje emocije; smirena, hladana

crtalica *im.* ž *OK!*-jeva nagradna igra u kojoj treba nacrtati zadani pojam

čačkalica *im.* ž *žarg.* vrlo mršava osoba (HJP: s. v. *čačkalica*)

čakra narukvica *im.* ž narukvica od keramičkih ili drvenih perlica, donosi sreću

darker *im. m* osoba koja preferira crne boje odjevnih predmeta te mračan, pesimističan pogled na svijet

dejt *im. m* spoj, izlazak

dejtati *gl.* izlaziti na spojeve

dijeliti *gl. int.* objaviti izabrani sadržaj (vlastiti ili tuđi) na društvenim mrežama; podijeliti, ponovno objaviti nešto na društvenoj mreži

dijeljenje računa *im. int. s* zajedničko posjedovanje profila na društvenoj mreži

disco-zvijezda *im.* ž osoba koja dobro nosi diskomodu i u diskoklubu je u središtu zbivanja

disko *im. m* plesni klub

diskoklub *im. m v.* *disko*

diskomoda *im.* ž modni stil koji karakterizira uska pripijena odjeća, kombinezoni, visoke potpetice, svijetle i jarke boje te obilje šljokica i blještavila

dolčica *im.* ž *hip.* dolčevita

editirati *gl.* uređivati, izmijeniti sadržaj, najčešće tekstualni

efekt *im. m* način i rezultat uređivanja digitalnih slika

e-girl *im. ž int.* (engl. *electronic girl*) djevojka koja kultivira *online* personu, a koju karakterizira anime, k-pop, emo i goth-estetika; supkultura koja za razliku od punkera ili ravera ne

postoji u stvarnom životu, već isključivo na društvenim mrežama, poglavito na TikToku koji ju je popularizirao; postoji i *e-boy*

ekstenzija *im. ž* umjetna ili ljudska kosa pričvršćena na vlasite kao dodatak vlastitoj kosi;
inform. nastavak imena datoteke koji se odvaja točkom, a koji neki program ili operativni sistem prepoznaje kao oznaku za određenu vrstu datoteke

espadrile *im. ž* vrsta ljetne lagane, platnene obuće (HJP: s. v. *espadrile*)

etno-stil *im. m* stil odijevanja koji sadrži etno-motive, suprotan techno-stilu

fajter *im. m* borac

fashionistica *im. ž* osoba koja voli i prati modu

fejsač *im. m* profil na Facebooku

filter *im. m* program koji na zadani način promijeni fotografiju na koju ga se primijeni

filtriranje *im. s* v. filtrirati

filtrirati *gl. inform.* postupak obrade slike pomoću gotovih programa

platforme *im. ž* ženske cipele sa debelom ravnom petom koje izgledaju kao kombinacija sandala i espadrila

flertovati (flertati) *gl.* očijukati, koketirati, izazivati što (HJP: s. v. *flèrtovati*)

fotkalica *im. ž* OK!-jeva nagradna igra za najbolju ili najluđu fotografiju

fotostrip *im. m* vrsta stripa u kojem se likovi i radnja ne crtaju, nego se slažu fotografije na koje se dodaje tekst (Minerva: s. v. *foto-strip*)

freak *im. m* osoba koja živi drugačije od većine ljudi, koja se razlikuje po idejama ili izgledu ili ima poseban interes za što; socijalno neprilagođena osoba; čudak, osobenjak (HJP: s. v. *freak*)

frendologija *im. s* savjeti o prijateljstvu

fuckboy *im. m* ženskaroš

furati *gl.* voziti se; nositi što

gif *im. m* (engl. *graphic interchange format*) slikovni format koji podržava animirane slike

glam *prid.* glamurozan; zanosan, sjajan, privlačan, blještav

gorjeti *gl. int.* veliko i brzo povećanje broja posjetitelja neke internetske stranice ili čijeg profila na društvenoj mreži zbog zanimljive, senzacionalne ili viralne objave; puno ljudi komentira objavu, zbog čega se ona širi poput šumskog požara [*internet gori; njezin profil gori*]

gym *im. m* teretana

haljetak *im. m* kratki kaput, duga košulja, mala haljina

hejtati *gl.* mrziti

hit-film *im. m* film koji je postigao veliki uspjeh

hoodica *im. ž* majica s kapuljačom

ikona *im. ž* (1) *inform.* grafički simbol na ekranu koji predstavlja program ili datoteku (2) osoba koja se tretira kao simbol, koja simbolizira neki masovan ili privlačan fenomen

influencerica *im. ž* ženska osoba koja svojim postupcima ili izjavama utječe na trendove i odluke drugih ljudi; najčešće djeluje na društvenim mrežama i bavi se digitalnim marketingom

instač *im. m* profil na Instagramu

ishendlati *gl.* nešto riješiti

jeans *im. m* hlače od džinsa

jungferica *im. ž* nevina djevojka koja nije imala spolni odnos; djeвица (HJP: s. v. *jùngferica*)

kalupirati *gl.* uklopiti se u neko društvo ili skupinu izgledom ili ponašanjem

kaprice *im. ž* v. *capri-hlače*

kinohit *im. m* projekcija koja je postigla najveći uspjeh u kinima u određenome razdoblju

kolačići *im. m inform.* mala datoteka koju internetski pretraživač sprema na računalo prilikom posjeta nekoj mrežnoj stranici zbog poboljšanja funkcionalnosti te stranice

lajkač *im. int. m* osoba koja lajka

lajkati *gl. int.* kliknuti gumb „sviđa mi se“ na nekoj od društvenih mreža; izražavati naklonost prema komu ili čemu

laso ogrlica *im. ž* oglica u obliku lasa, ovalnog oblika

lenonice *im. ž* naočale okruglih okvira (HJP: s. v. *lènonice*)

levisice *im. ž* traperice marke Levi Strauss

loaferice *im. ž* lagana ljetna obuća ravnih potplata ili niske pete bez vezica

lohn-posao *im. m* iznajmljivanje pogona i radne snage strancima

lošosti *im. ž* sve loše stvari

lottosice *im. ž* tenisice marke Lotto

maharishi hlače *im. ž* hlače od sintetike koje se vežu u struku i na nogavicama

mass-have *im.* igra riječima prema engl. *must-have* (nešto što se mora imati); obuća marke *Mass* koju osoba mora imati jer je moderna

megaplanetarno *prid.* ono što je izrazito rašireno, za što svi znaju

megaprojekt *im.* izrazito veliki projekt

megauspješno *prid.* veoma uspješno

meme *im. m int.* slika, videozapis, dio teksta obično šaljive prirode koji korisnici interneta brzo kopiraju i šire, objavljuju s varijacijama, a nerijetko je komentar na dnevno-politička zbivanja

metalmanija *im. ž* snažno izražen interes za metal glazbu, pokret, stil

mobymanija *im. ž* snažno izražen interes za mobitele

mokasinke *im. ž* lagana ljetna obuća niskih ravnih potplata, s vezicama ili bez njih ili s kojim drugim ukrasom, originalno od jelenje kože

mrak *prid.* kul, fora, zanimljivo

nagradnjača *im. ž* nagradna igra

najfrend *im. m* najbolji prijatelj

najpriča *im. ž* najbolja priča

nanogvica *im. ž* ukras za gležanj; narukvica za gležanj

narukvica lanac *im. ž* narukvica koja izgleda kao lanac

naslovnica *im. ž* početna stranica neke internetske stranice

neohipi *prid.* moderan, novi hipi stil

neoromantična *prid.* oživljeni moderniji stil romantizma

nikice *im. ž* tenisice marke Nike

nogirati *gl.* napucati, ostaviti; jednostrano i obično bezobzirno prekinuti vezu s kim

ogrlica-lanac *im. ž* ogrlica koja izgleda kao lanac

okejevci *im. m* čitatelji časopisa *OK!*

okopasnica *im. ž* torbica oko struka; pederuša

okpet *im. m* rubrika časopisa *OK!* u kojoj se nalaze slike čitatelja *OK!*-ja sa svojim ljubimcima

oxfordice *im. ž* vrsta niskih zatvorenih cipela na nisku ravnu petu s vezicama

panker *im. m* pripadnik punk pokreta

papučar *im. m* muž koji je podčinjen ženi, koji je pod ženinom papučom (HJP: s. v. *pàpučār*)

paž-frizura *im. ž* kratka frizura, ravno odrezana kosa do brade i ravne šiške; slična bob-fizuri

pjena-party *im. ž* zabava koja se odvija u prostoru punom pjene

platforme *im. ž* vrsta ženskih cipela na petu s povišenim punim đonom

podijeliti *gl.* ponovno objaviti nešto na društvenoj mreži

podijeliti *gl. v. dijeliti*

pončo *im. m* gornji odjevni predmet, prostran vuneni ogrtač široka kroja (HJP: s. v. *pónčo*)

post *im. m int.* tekstualni zapis, slika ili video objavljen na nekoj društvenoj platformi

postati *gl. int.* objaviti kakvu informaciju na internetu

poster-bojalica *im. ž* bojanka koja izlazi kao poster u časopisu *OK!*

potterovci *im. m* zaljubljenici u knjige/filmove o Harryju Potteru

pratitelji *im. m int.* osobe koje prate objave nekog internetskog portala ili neke osobe na društvenim mrežama

pretplatiti se *gl.* prijaviti se za periodično dobivanje određenog sadržaja

preuzimati *gl.* preuzimati i spremati sadržaje s interneta na vlastito računalo

priča (engl. *story*) *im. ž int.* kratkotrajna objava teksta, slike ili videozapisa koja nakon 24 sata nestaje s autorova profila i više nije vidljiva

prijaviti se *gl. int.* pristupiti nekoj mrežnoj stranici unosom korisničkog imena i lozinke

profil *im. m int.* korisnički račun na nekoj društvenoj mreži, ukupnost informacija koje oblikuju čiju stranicu na društvenoj mreži

pučkoškolac *im. m* osoba koja pohađa osnovnu školu

puhica *im. ž* sportska jakna punjena perjem ili sintetičkim vlaknima

reper *im. m* izvođač ili poklonik *rap* glazbe

retro *prid.* ono što je ponovno oživljeno u glazbi, modi, umjetnosti i sl. ili izgleda kao da pripada prošlim vremenima

rifle *im. ž* vrsta traperica, nazvane prema proizvođaču

rock-mačke *im. ž* zgodne ženske osobe odjevene u rokerskom stilu

romo-crtež *im. m* crtež romobila

safari-kombinezon *im. m* maskirni kombinezon, kombinezon vojničkih boja

samterice *im. ž* hlače od samta

sejvati *gl.* spremati neki sadržaj s interneta na osobno računalo; spremati datoteke na kojima radimo

sekstati *gl.* slati ili primati seksualno eksplicitne ili seksualno sugestivne tekstualne, slikovne ili video poruke; primarno se odnosi na poruke poslone ili primljene mobitelom

sextanje *im. s v.* sextati

sexting *im. m v.* sextati

sextortion *im. m* seksualna iznuda temeljena na prijetnji objavljivanja seksualno inkriminirajućeg sadržaja

simpa *im.* osoba prema kojoj se osjeća naklonost; *prid.* koji pobuđuje simpatiju, koji se nekome sviđa; dopadljiv

skidati *gl. int.* ilegalno spremati sadržaje s interneta na vlastito računalo

skrolati *gl. int.* pomicati stranicu dokumenta ili internetskog pretraživača gore ili dolje

solerica *im. ž* ženska osoba koja nije u vezi

spamati *gl. int.* slanje neželjenog, opasnog ili beskorisnog sadržaja putem interneta bez korisnikova dopuštenja

starcologija *im. ž* savjeti o tome kako se ponašati prema roditeljima; „znanost o roditeljima“

sudar *im. m* sastanak dviju osoba koje su u sentimentalnoj vezi, sastanak s partnerom; spoj, izlazak, dejt (HJP: s. v. *sūdār*)

superdugo *prid.* veoma dugo; izrazito dugog trajanja

superforma *im.* veoma dobra kondicija

superkomadi *im.* osobe muškog ili ženskog spola čiji izgled nadilazi prosječno poimanje ljepote

surfati *gl. int.* pretraživati internetski sadržaj

svajpati *gl.* kliziti lijevo ili desno po ekranu pametnog telefona; radnju je popularizirala aplikacija za spojeve *Tinder* na kojoj taj pokret označava sviđa li se korisniku čiji profil ili ne

špagerice *im. ž* vrsta ženske ljetne obuće čiji je potplat pleten od špage (HJP: s. v. *špàgerica*)

štras *im. m* vrsta tkanine; blještave točkice na koži kao ukras

tankini *im. m* ženski dvodijelni kupaći kostim kombiniran od gornjeg dijela u obliku potkošulje ili topa i donjeg dijela u obliku bikinija

techno-stil *im. m* način odijevanja koji odgovara *techno* glazbi

teenovci *im. m* čitatelji časopisa *Teen*

tenisice-natikače *im. ž* vrsta otvorene obuće čiji prednji dio izgleda kao tenisica, a peta je otvorena; mogu se „navući“, obuti bez vezanja

tenke *im. ž* tenisice

teveholičar *im. m* ovisnik o gledanju televizije

tiktoker *im. m* osoba koja koristi platformu/aplikaciju TikTok

timberlandice *im. ž* oker cipele marke Timberland

top *prid.* odličan, vrhunski

top-lista *im. ž* lista najboljih ili najpopularnijih zabavnih pjesama, najčitanijih knjiga, najuspješnijih filmova i slično (HJP: s. v. *tòp*)

traper-jakna *im. ž* gornji odjevni predmet, jakna od tropera

traper-top *im. m* gornji ženski odjevni predmet od tropera, bluza bez rukava

tregeri *im. m* traka preko ramena koja pridrži hlače; naramenice (HJP: s. v. *tréger*)

trokutići *im. ž* vrsta grudnjaka čije košarice imaju oblik trokuta

trolati *gl.* namjerno provocirati druge ljude kontroverznim komentarima ili objavama na internetu s ciljem poticanja emocionalno nabijenog odgovora

turbodobro *prid.* izrazito dobro

turbomoderno *prid.* izrazito moderno

uletavati *gl.* naglo, neočekivano započinjati razgovor s nepoznatom osobom, najčešće dovrtljivom izjavom s ciljem pridobivanja simpatija

ulogiravati (se) *gl.* pristupiti svom računu na nekoj internetskoj stranici

upucavati se *gl.* udvarati se; laskati nekoj osobi s ciljem ostvarivanja ljubavne i/ili seksualne veze

VerCaprio *im. m* (Vernon x DiCaprio) nadimak glazbenika Vernona Hansola koji nalikuje glumcu Leonardu DiCapriu

videospot *im. m* režiserski, kostimografski i scenski osmišljen videomaterijal koji prati izvedbu nekog pjevača ili grupe

videovodič *im. m* videomaterijal koji služi kao uputa korisniku za lakše snalaženje ili lakše korištenje čega

viralan *prid.* osobina sadržaja (vijesti, fotografije, videa) koji se velikom brzinom širi internetom i doseže veliku popularnost u kratkom vremenu

virus *im. m inform.* program koji inficira kompjuterske datoteke, izaziva štetne pojave

visažist *im. m v. vizažist*

vizažist *im. m* osoba koja se bavi uljepšavanjem ljudskog lica i tijela koristeći šminku

vlog *im. m* (video × blog) videoblog, mrežni dnevnik u obliku videa

vloger *im. m* osoba koja se bavi izradom videoblogova

vrh *prid.* osobina onoga što je najbolje

walkman *im. m* mali prijenosni uređaj sa slušalicama namijenjen reproduciranju glazbe s kasete

(HJP: s. v. *walkman*)

zakon *prid.* super, odlično

zvjezdalica *im. ž* OK!-jeva nagradna igra u kojoj treba nacrtati zvijezdu, poznatu osobu

zvjezdoljupci *im. m* ljudi koji se zanimaju za poznate osobe i prate njihov život

Neologija u tinejdžerskim časopisima

Sažetak

U radu su se istražili neološki procesi na korpusu prikupljenom s jedne strane iz tinejdžerskog časopisa *OK!* od 1990-ih godina do danas te s druge strane na korpusu prikupljenom s različitih mrežnih stranica usmjerenih primarno na tinejdžersku populaciju. Pri skupljanju korpusa koncentrirali smo se na pomodne pojave i leksik mladih koji te pojave prati, i to zbog pretpostavke da je upravo to semantičko polje leksički iznimno propulzivno, a jezik tinejdžerske populacije tvorbeno i leksički najkreativniji generacijski kod. U prvome dijelu rada bilo je riječi o neologiji u hrvatskome jeziku i o statusu leksema iz korpusa s obzirom na utjecaj vremenskog raslojavanja leksika. U drugome dijelu rada klasificirali smo i analizirali rječotvorne postupke kojima su nastale prikupljene leksičke jedinice. Analiza je pokazala da su sufiksalna tvorba i slaganje najčešće korišteni rječogradni postupci u tinejdžerskom jeziku, a na temelju brojnih zabilježenih semantičkih posuđenica zaključili smo da je jednostavnije proširivati značenje već postojećim riječima u hrvatskome jeziku, nego tvoriti nove riječi.

Ključne riječi: neologizam, neosemantizam, rječotvorba, pomodnica, tinejdžerski jezik

Neology in teen magazines

Summary

This thesis investigates neological processes by using a corpus derived from two sources: the teen magazine *OK!* (issues published from 1990's to today) and various web-sites aimed at a primarily teenage audience. In assembling the corpus the focus was on popular occurrences and the vernacular of the younger population in response to them, based on the assumption that this very semantic field is extremely propulsive and that the vernacular of the teenage population is the most creative one in the formational and lexical sense. The first part of the thesis examines neology in the Croatian language and the status of lexemes extracted from the corpus in correlation to temporal language stratification. The second part of the thesis classifies and analyses word-formation processes by which the collected lexical units were formed. The analysis demonstrates that the most common word-formation processes in teen language are the suffixal formation and compounding. Based on the presence of numerous semantic loanwords, it was concluded that, rather than form new words, it is simpler to widen the meaning by using already existing words from Croatian.

Key words: neologism, neosemanticism, word-formation, buzzword, teen language